

Mål i verdensklasse Til verdensborgere

- hvad kommer det mig ved?

Mål i verdensklasse til verdens borgere – hvad kommer det mig ved?

Redigeret af Carsten Skjoldborg

© Foreningen Ungdomsbyen af 2007 og forfatterne

Udgivet af:
Foreningen Ungdomsbyen af 2007
Fælledvej 12 C, 3. sal
2200 København N

1. udgave, 1. oplag

Grafisk tilrettelæggelse: Schwander

Trykt i Danmark 2016

Tryk: Narayana Press

ISBN 978-87-999494-0-3

unesco-asp.dk/mål

Bog og hjemmeside udgivet med støtte fra Danidas Oplysningsbevilling.

Fotos / iStock.com – duncan1890, 8; FotoCuisinette, 16; Riccardo Lennart Niels Mayer, 21; luxiangjian4711, 28; wildpixel, 34; ivanmateev, 45 / Shutterstock.com – Marco Rubino, 5; Everett Historical, 10; arindambanerjee, 12; Ververidis Vasilis, 18; Romolo Tavani, 22; Arthimedes, 23; Awirut Somsanguan, 23; ParabolStudio, 24; Michael Rosskothén, 24; Boris15, 25; Yavuz Sariyildiz, 27; franco lucato, 31; De Visu, 32; studiovin, 33; Anton Balazh, 35; Everett Historical, 40; Vladimir Zhoga, 41 / Johnny Miller, Millefoto, www.unequalscenes.com, 12 / Bertha Rex Coley, 41 / Ole Wæver, 13 / unesco-asp.dk: 7, 9, 15, 20, 29, 36, 37, 38, 43, 46, 47, 48 / tilfældighedernesspil.dk: 17, 17, 19, 31, 48 / Unicef, 18 / Undervisningsministeriet, 26 / Youtube, 5 / Wikipedia, 9, 15, 42, 44

Indhold

4 Mål i verdensklasse til verdens borgere

Indledende afsnit om materialets temaer og problematikker herunder FN's betydning og indsatsområder

Af Laust Joen Jacobsen

10 Krig, fred og konfliktløsning

Af Ole Wæver

16 Rettigheder for børn og unge

Af Annette Faye Jacobsen

22 Unge mennesker og globalt medborgerskab

Af Steen Hildebrandt

28 "Uddannelse er det stærkeste våben til at forandre verden."

Af Katrine Richardson

34 Fra miljøundervisning til uddannelse for bæredygtig udvikling

Af Birthe Zimmermann

38 Breaking the Silence - den transatlantiske slavehandel

Af Carsten Skjoldborg

42 Hvad for en arv?

Af Poul Erik Christoffersen

46 Historien bag billedet

Mål i verdensklasse til verdens borgere

Af **Laust Joen Jacobsen**

Rektor for UCC,

formand for ASP-styregruppen

Medierne er ofte fyldt med dårlige nyheder om katastrofer, krige, vold, sult osv. Men der findes også rigtig mange gode nyheder, som bare ikke får nær så megen opmærksomhed. Denne bog og den tilhørende hjemmeside vil præsentere nogle af de organisationer og mennesker, som arbejder på at gøre verden til et bedre sted. Hvis den indsats skal lykkes, kræver det, at hver enkelt af os giver en hånd med.

Bogen er udgivet af det danske [UNESCO-skolenetværk](#), Associated School Project Network, med støtte fra Danidas oplysningsbevilling.

Da ASP-net er startet af UNESCO og UNESCO er en del af De Forenede Nationer (FN), præsenterer materialet relevante sider af disse organisationers arbejde. Hovedfokus er dog på ASP-skolernes arbejde.

Bogen skal altså ses som en kort introduktion til nogle af FN's, UNESCO's og ASP-net's indsatsområder samt deres sammenhæng og betydning.

FN blev grundlagt den 24. oktober 1945 på ruinerne af Anden Verdenskrig. 51 lande forpligtigede sig til at bevare fred gennem internationalt samarbejde.

På hjemmesiden udfoldes temaerne gennem

- Uddybende artikler, billeder og videoer – på dansk og delvist på engelsk.
- Øvelser og aktiviteter – på dansk og delvist på engelsk.
- Inspiration til lærere – på dansk og delvist på engelsk.
- Forslag til internationalt samarbejde med udgangspunkt i de forskellige temaer og flagskibsprojekter – på engelsk.

Endvidere er der en elektronisk udgave af bogen på dansk og engelsk med mange aktive link. Forhåbentligt giver arbejdet med materialet lyst til at give en hånd med.

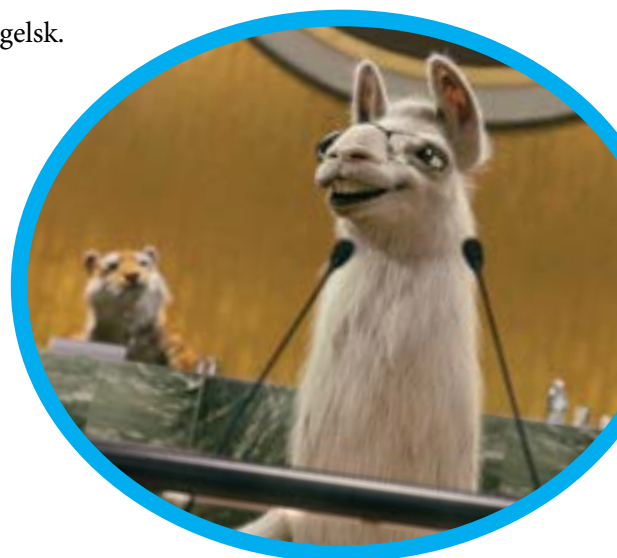
Lad os begynde fortællingen med nogle gode ”nyheder”.

En ambitiøs plan

2015 var et af verdens vigtigste år. Det var nemlig der, verdens ledere blev enige om nye og vigtige mål for fremtiden: De Globale Mål for bæredygtig udvikling også kaldet Global Goals eller verdensmålene.

”Vi er fast besluttet på at befri alle mennesker fra fattigdom, og vi ønsker at sikre vores planet for fremtiden” fastslog de 193 medlemslande, da de nåede frem til et aftaledokument med navnet ”Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development”.

[De Globale Mål for bæredygtig udvikling](#) blev besluttet på FN’s topmøde for bæredygtig udvikling den 25.-27. september 2015. Videoen [”Project Everyone – we have a plan”](#) beskriver glæden blandt deltagerne, da målene blev vedtaget. Hvert land er præsenteret ved sit nationaldyr.

De 17 verdensmål og 169 delmål er den mest ambitiøse plan i menneskehedens historie. Blandt andet skal fattigdom, sult og sygdomme udryddes, og der skal sikres øget global lighed og opnås en bæredygtig verdensøkonomi.

Målene bygger videre på [de succesfulde 2015-mål](#), der hjalp med at bringe millioner af mennesker ud af fattigdom. Ligesom 2015-målene vil verdensmålene få betydning for milliarder af mennesker. Hvor de tidligere mål mest omhandlede udviklingslandene, vil de nye verdensmål betyde, at alle verdens lande skal påtage sig et ansvar for at være med til at producere, forbruge og handle bæredygtigt.

En triumf for menneskeheden og planeten

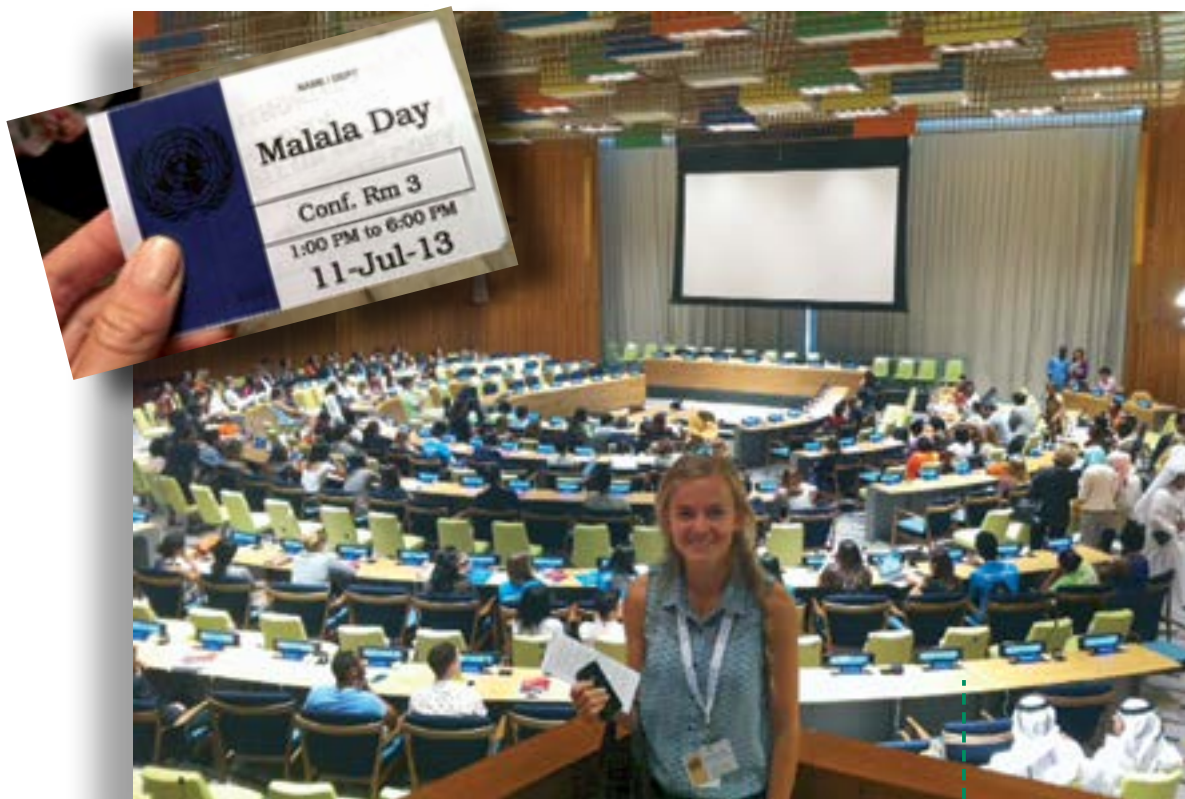
En anden grund til, at 2015 blev så vigtigt et år, er, at i december 2015 blev den såkaldte Paris-aftale underskrevet under [FN-klimatopmødet COP 21](#). Aftalens hovedformål er at begrænse temperaturstigningen til et sted mellem 1,5 og 2 grader celsius i løbet af dette århundrede. For at nå dette ambitiøse og vigtige mål skal der bruges tilstrækkelige midler på at styrke udviklingslandene og de mest sårbare landes foranstaltninger for at nå deres nationale mål.

”Denne aftale udgør et springbræt for et større fremskridt med hensyn til bekæmpelsen af fattigdom, øget indsats for fred og et værdigt liv med muligheder for alle,” konstaterede Ban Ki-Moon, FN’s generalsekretær.

Det var en lang og sej proces at nå så langt, men omsider lykkedes det takket være manges engagement og indsats.

”De 17 verdensmål og 169 delmål er den mest ambitiøse plan i menneskehedens historie. Blandt andet skal fattigdom, sult og sygdomme udryddes, og der skal sikres øget global lighed og opnås en bæredygtig verdensøkonomi.”

Katinka Albrechtsen fra Christianshavn Gymnasium deltog i Malala Day i forbindelse med en ungdomsforsamling i FN's hovedkvarter i New York.

Hvem kan lave mål for hele verden?

Ja, svaret er FN. FN blev grundlagt den 24. oktober 1945 på ruinerne af Anden Verdenskrig. 51 lande forpligtigede sig til at bevare fred gennem internationalt samarbejde. I dag er 193 lande – næsten alle verdens nationer med. FN's arbejde ligger inden for kerneområderne

- [at opretholde international fred og sikkerhed.](#)
- [at fremme bæredygtig udvikling og udvikle venskabelige forhold mellem nationer.](#)
- [at beskytte menneskerettigheder.](#)
- at opretholde international lov.
- at levere humanitær hjælp.

Dette materiale har især fokus på de tre første områder.

I 1945 forpligtigede 51 lande sig til at bevare fred gennem internationalt samarbejde. I dag er 193 lande med.

De Forenede Nationer er ikke en verdensregering og udsteder derfor ikke love. I stedet bidrager FN til at løse internationale konflikter og formulere mål i sager, der har betydning for os alle. I FN har alle medlemsstater – både store og små, rige og fattige uagtet politiske holdninger og sociale systemer – en stemme til at blive hørt. Det er [Malala Yousafzai](#) et eksempel på. I juli 2013 deltog Katinka Albrechtsen fra Christianshavn Gymnasium i [Malala Day](#) i forbindelse med en ungdomsforsamling i FN's hovedkvarter i New York.

Fred og sikkerhed

For De Forenede Nationer har det altid været et centralt mål at bevare verdensfreden. FN bidrager med at løse uenigheder mellem nationer, mindske spændinger, forebygge og hjælpe med at gøre en ende på igangværende konflikter. Organisationen foretager sammensatte fredsskabende og fredsbevarende operationer og yder humanitær bistand.

En verdenserklæring om menneskerettigheder

En af FN's første opgaver var at formulere Verdenserklæringen om Menneskerettigheder, en historisk bekendtgørelse om de grundlæggende rettigheder og friheder alle mennesker besidder: retten til liv, frihed og nationalitet, tankefrihed, ytringsfrihed og religionsfrihed, retten til arbejde og uddannelse samt mange andre rettigheder.

"Eftersom krige begynder i menneskers sind"

UNESCO er FN's organisation for uddannelse, videnskab, kultur og kommunikation. UNESCO's forfatning blev underskrevet af 20 lande den 16. november 1945. I forordet står der bl.a.:

- Eftersom krige begynder i menneskers sind, må forsvaret for freden ligeledes opbygges i menneskers sind.
- Ukendskab til hinandens skikke og levemåder har gennem menneskehedens historie været en grundlæggende årsag til, at mistro og mistillid mellem verdens folk ofte har resulteret i krig.

Da uddannelse er et vigtigt element i denne sammenhæng, startede UNESCO i 1953 [The Associated School Project Network](#) (ASP-net). ASP-skoler er "navigatører for fred og agenter for positiv forandring."

I dag er det et globalt uddannelsesnetværk med over 10.000 uddannelsesinstitutioner i 181 lande.

I Danmark arbejder 33 grund- og gymnasieskoler med et eller flere af de fire studie-temaer

- [ASP-net og UNESCO's prioriteringer](#)
- [Uddannelse for bæredygtig udvikling](#)
- [Fred og menneskerettigheder](#)
- [Interkulturel læring](#)

Sammenhængen med FN's kerneområder er til at få øje på. Endvidere er verdensborgerskab eller global citizenship blevet overordnet tema for ASP-nets arbejde.

”Da uddannelse er et vigtigt element i denne sammenhæng, startede UNESCO i 1953 The Associated School Project Network (ASP-net).”

Skolerne deltager i et eller flere af følgende flagskibsprojekter:

- [Baltic Sea Project \(BSP\)](#) – ni lande rundt om Østersøen arbejder med et projekt, der kombinerer miljøundervisning, bæredygtig udvikling og interkulturel læring.
- [Transatlantic Slave Trade Project \(TST\)](#) – Breaking the silence. Projektets formål er at skabe øget bevidsthed om årsagerne til og konsekvenserne af den transatlantiske slavehandel – herunder moderne former for slaveri og racisme.
- [World Heritage Education Project \(WHE\)](#) – gennem arbejdet med verdensarv lærer eleverne om deres egen og andres historie, traditioner og kultur, såvel som om vigtigheden af økologi og beskyttelse af biodiversitet.

Skal vi være verdensborgere?

Den tredje grund til, at 2015 var et vigtigt år, er, at UNESCO udgav rapporten ”[Undervisning i globalt medborgerskab – temaer og læringsmål](#)”. På [UNESCO's hjemmeside](#) kan man læse en kort definition af, hvad en global medborger skal kunne:

”Undervisning i globalt medborgerskab sigter mod at mægtiggøre eleverne til at kunne påtage sig en aktiv rolle i mødet med og løsningen af globale udfordringer og til at kunne bidrage aktivt til en mere fredelig, tolerant, inkluderende og sikker verden.”

FN's generalsekretær mener, det er vigtigt, at vi bliver uddannet til globale medborgere:

”Da verden står overfor globale udfordringer, som kræver globale løsninger, er det ikke længere nok, at uddannelse skaber individer, der kan læse, skrive og regne. Den skal være transformativ, bringe liv i fælles værdier og fremelske en aktiv omsorg for verden og for dem, vi deler den med. Derfor skal uddannelse påtage sig en central rolle i forhold til at hjælpe folk med at skabe mere retfærdige, fredelige, tolerante og inkluderende samfund. Den må udvikle den forståelse, de færdigheder og de værdier, der er nødvendige for at kunne samarbejde om at løse nutidens tæt forbundne udfordringer.”

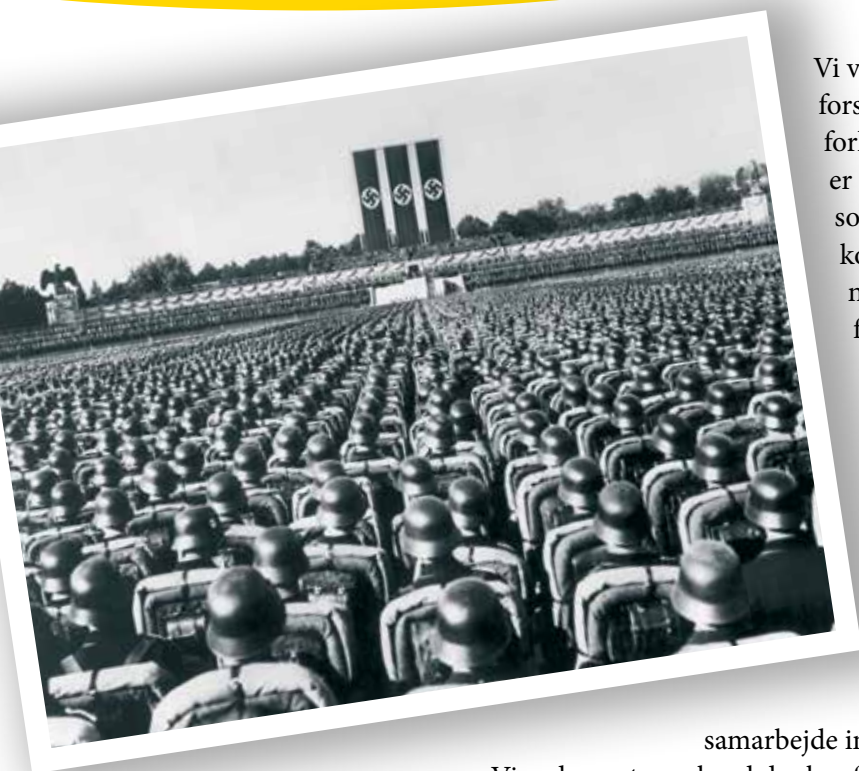
Ban Ki-moon, FN's generalsekretær

Krig, fred og konfliktløsning

Af **Ole Wæver**

Professor i international politik

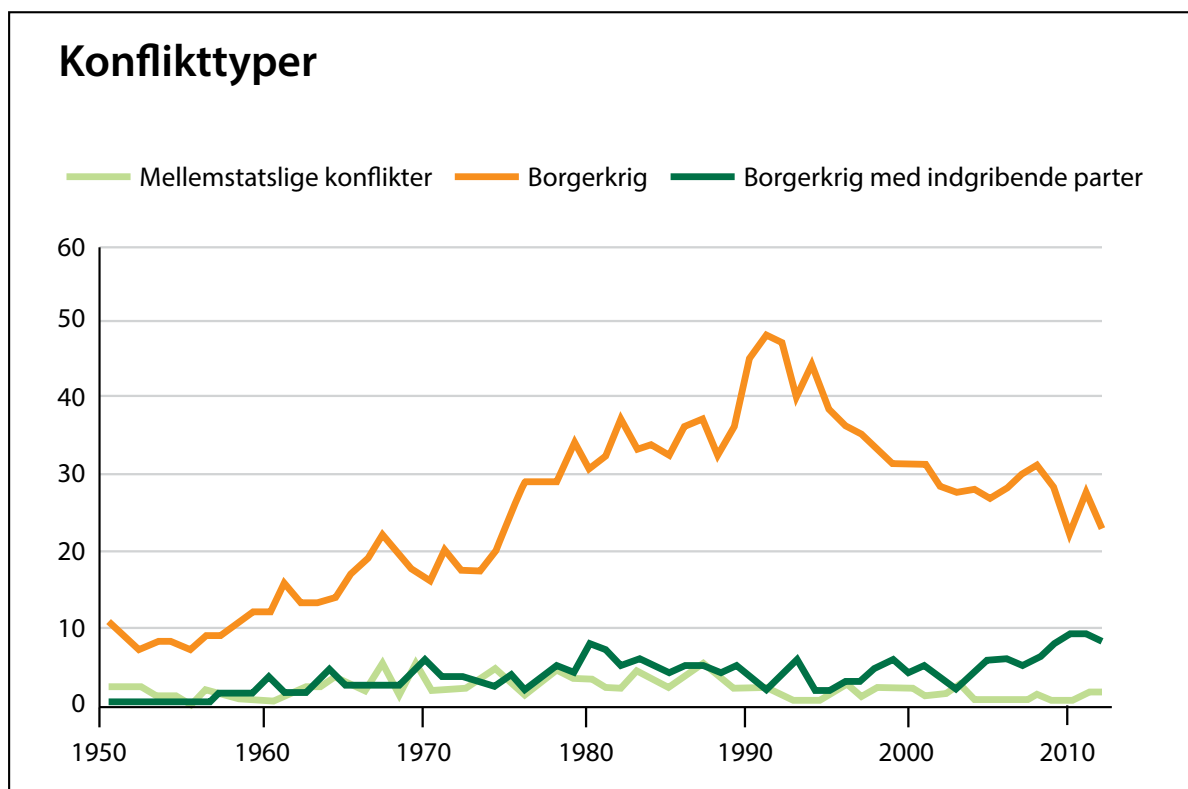
Vi ved ikke, hvorfor krige opstår. Desværre. Hvis vi forstod deres årsager, kunne flere krige forhåbentlig forhindres. Så det er trist, at vi ikke ved det. Faktisk er det pinligt for sådan en som mig – en professor i international politik specialiseret i freds- og konfliktforskning. Begge videnskabelige discipliner, ”international politik” og ”freds- og konfliktforskning”, blev oprettet for at finde kriges årsager og dermed vejen til fred. Især lige efter Første Verdenskrig var Europa i chok, men samtidig optimistisk omkring projektet. Menneskeheden havde jo oplevet dramatiske fremskridt på nærmest alle andre områder, og pludselig kastede verdens klart mest udviklede verdensdel, Europa, sig ud i et barbari uden sidestykke. Man måtte da kunne bruge folkenes fornuft og forskning til at forstå dette gigantiske problem – og bruge midler som lovgivning og

samarbejde internationalt til at forhindre fremtidige krige.

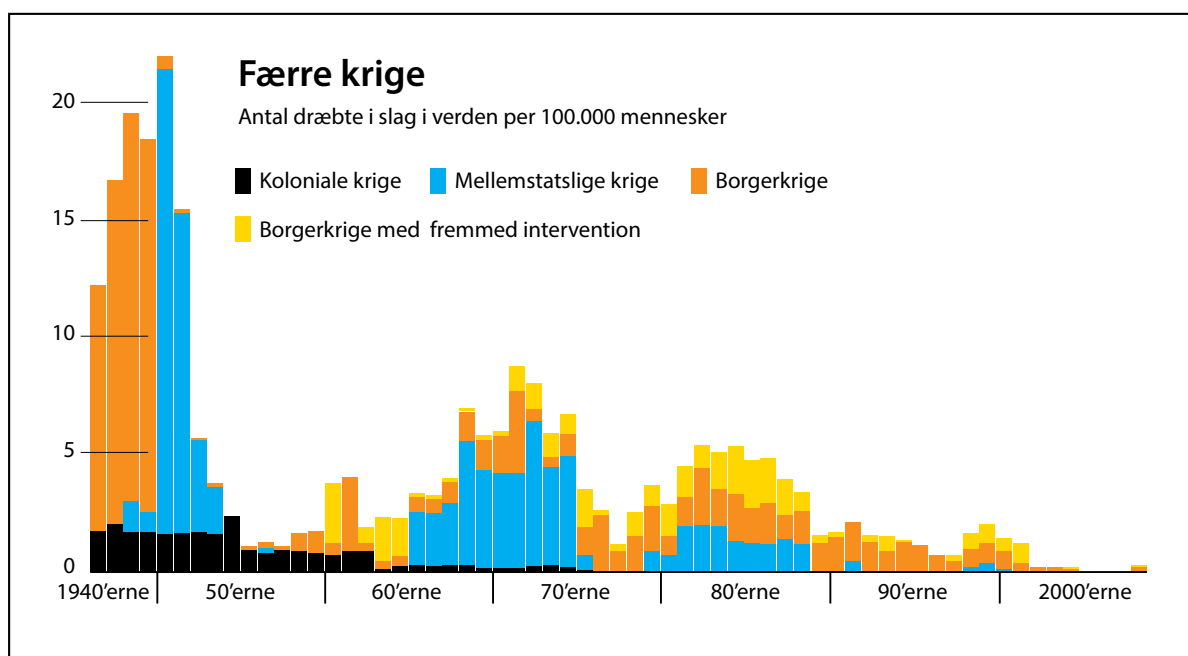
Vi ved noget om, hvad der har forårsaget bestemte krige (Første Verdenskrig, borgerkrigen i Syrien), og noget om, hvad der får hyppigheden af krige til at stige eller falde, og noget om hvilke strategier, der nogle gange virker til at forhindre krige og til at løse konflikter. Faktisk ved vi mere og mere. Så i denne artikel vil jeg videregive nogle af disse forskningsresultater, der kan hjælpe os i fremtiden.

Verden falder fra hinanden – eller gør den?

Inden vi ser på årsager til krig og fred, bør vi have et overblik over antallet af krige. Man får altid indtryk fra medierne af, at det hele går værre og værre – at netop NU er der særligt mange og særligt blodige krige. Faktisk har tendensen over de sidste årtier været nedadgående. [Forskeren Steven Pinker har set på det meget lange billede](#) og hævder, at vi er blevet gradvist mere fredelige de sidste mange tusinde år – ikke kun mht. krige men

Figur 1. Antal krige

Figur 2. Antal dræbte i krig

også ift. mord, folkemord og vold af andre typer. Som figur 1 og 2 viser, er der både færre krige og færre dræbte, men dog et lille opsving de allersidste år på grund af krigen i Mellemøsten, især i Syrien. Statistikken viser også meget tydeligt, at traditionel krig, hvor én stat slås med en anden (eller flere andre), er faldet ned mod nul: konflikterne i dag er interne, altså "borgerkrige". Nogle af disse interne konflikter bliver så "internationaliseret" i den forstand, at andre lande blander sig – som vi f.eks. ser det med borgerkrigen i Syrien

Bloubaarsrand er en middelklasseforstad til

Johannesburg. På den anden side af vejen ligger det fattige kvarter Kya Sands, hvor der ofte er uroligheder.

– men konflikterne starter i langt de fleste tilfælde internt og ikke, fordi lande kommer op og slås med hinanden stat mod stat. Det er en meget vigtig iagttagelse, for de forklaringer på krig og fred, man har diskuteret i århundreder, handlede om krig i traditionel forstand. Og hele FN-systemet var oprindeligt skabt med blikket skarpt rettet mod, hvordan man forhindrer krig – mellem lande.

Hvor og hvornår får vi flest krige?

Der er ikke én bestemt faktor, der forklarer alle krige. Enhver konkret krig har sin specielle blanding af mange årsager. Alligevel er det muligt at generalisere om forhold, der alt andet lige gør krige mere eller mindre sandsynlige.

Mange vil nok blive overrasket over, hvad der ikke er med på den liste. Om der i et land eller mellem to lande er forskelle i etnisk baggrund eller i deres religion, det giver faktisk ikke flere krige. Men det kan gøre det sværere at løse en konflikt, når først der er krig, fordi der er større mistillid. Derimod har forhold knyttet til demokrati, medbestemmelse og menneskerettigheder betydning for udbrud af krig. Lande, der holder en bestemt gruppe systematisk væk fra indflydelse, har større risiko for borgerkrig. Hvis landet så samtidig har en geografi og befolkningsfordeling, hvor mindretallet kan etablere sig effektivt i "sit hjørne", har man en opskrift på meget langvarige konflikter, fordi ingen af parterne kan vinde – oprørerne bliver ikke nedkæmpet, men de får heller ikke opfyldt deres mål. Man ser en del af den slags konflikter i Sydøstasien med

oprørske mindretal i f.eks. Burma og Indonesien. Voldsomme krænkelse af menneskerettigheder vil ofte være et tydeligt varsel om, at vi kan være på vej til en voldelig konflikt.

Det generelle udviklingsniveau påvirker sandsynligheden af konflikt. Der er flere konflikter i de fattigste dele af verden. Formodentlig både som en direkte effekt – folk har mindre at tabe ved konflikt – og indirekte, fordi samfundets institutioner fungerer dårligere i de lande. Hvis først man har haft krig i fattige lande, vil der være grupper af især unge mænd, der har skabt et liv i den branche, og der skal en del til økonomisk, før de begynder at tro, de kan få et ligeså godt liv med samme sociale position uden krig.

I billedet af store sammenhænge er der blevet forsket meget i de senere år i sammenhængen mellem klimaforandringer og konflikter. Man kan sjældent sige, at en bestemt konflikt er en klimakonflikt. Typisk vil der være tale om, at modsætninger og mistillid findes i forvejen og så forværres af klimaforandringer. F.eks. opstod [konflikten i Darfur i Sudan](#) formodentlig bl.a. ved, at grupper, der havde indrettet sig adskilt (men uvenligt) med henholdsvis landbrug og jagt, blev ”skubbet omkring”, når klimaet ændrede sig, og de kom mere og mere i konflikt med hinanden. Statistikere siger, at temperaturstigninger historisk har ført til stigning i konflikter. Hvis det mønster fortsætter, vil klimaforandringerne alt i alt betyde, at hundrede tusinder flere vil blive dræbt i krige, end der ellers var blevet, formodentlig især i Afrika.

Forebyggelse

Disse forhold, der påvirker krigshyppighed, peger på muligheder for forebyggelse – på langt sigt, på kortere sigt og lige før det går galt. Langsigtet vil udvikling nedbringe antallet af konflikter. Både fordi udviklingsniveau direkte påvirker krigshyppighed, og fordi økonomisk udvikling alt i alt – med mange undtagelser og krumspring – også giver politiske systemer, der er mere demokratiske og beskytter menneskerettigheder. Det bidrager derfor også til fred at hjælpe samfund til at etablere mere retfærdige politiske systemer, hvor alle grupper har adgang til både det politiske system og til retfærdig behandling gennem domstolene.

Det er ret langsigtede strategier, der sjældent kan løse en akut konflikt, men mere generelt skubber i den rigtige retning. Hvis man har en synlig konflikt, kommer andre strategier i spil, især politiske. Magtdeling, demokrati og mindretalsbeskyttelse er ofte nøglen, hvis en intern konflikt i en stat står mellem to parter, der begge vil have magten over staten. Hvis der i stedet er konflikt, hvor den ene vil rive sig løs og dermed lave om på, hvilke grænser og stater, der skal være, skal der arbejdes med selvbestemmelse og decentralisering. Begge dele i høj grad politiske reformer.

Endelig kan man spørge, hvad verdenssamfundet gør, når en konflikt for alvor tager fart frem mod krig. Det har vi generelt været dårligere til. I den offentlige debat diskuteres ”skal vi gøre noget (der betyder at gribe ind militært) eller skal vi gøre ingenting?” Der er sjældent gode bud på, hvad vi kan gøre andet end militært. I den slags situationer er det ofte for sent at tænke i økonomisk udvikling og andre generelle forbedringer, for når først folk er begyndt at frygte hinanden og har taget konfliktbrillerne på, så kan de groft sagt ikke ”bestikkes” til at lade være. Så føler de selv, at der er noget vigtigere på spil end velstand – identitet, overlevelse, ære og meningen med livet.

”Man får altid indtryk fra medierne af, at det hele går værre og værre – at netop NU er der særligt mange og særligt blodige krige. Faktisk har tendensen over de sidste årtier været nedadgående.”

”Peace is a question of will. All conflicts can be settled”, former President of Finland Martti Ahtisaari said when he received the Nobel Peace Prize in 2008.

[Præsident Ahtisaari fredsmægler i Aceh i 2005](#)

I den slags situationer er det bedre at anerkende, at der er en konflikt, og den skal håndteres som sådan. (Og det betyder også, at hvis vi vil gribe ind militært, så vil vi ikke være "løsningen," men blive en del af den konflikt). I nogle tilfælde er det muligt at mægle mellem parterne og hjælpe dem frem til et kompromis, de ikke selv kunne nå. Mægleren kan være en person i egen egenskab, som man har set med f.eks. den tidligere amerikanske præsident Carter eller en person, der er udnævnt af f.eks. FN til at mægle.

Ikke-vold bliver central, når vi anerkender, at der er en konflikt, og at konflikt nogle gange er godt – f.eks. når befolkningerne under det såkaldte arabiske forår gør oprør mod undertrykkende regimer. Vi kan blive bedre til at hjælpe oprørere med at fastholde deres kamp i en ikke-voldelig, men effektiv form.

Storpolitik

Gennem både Folkeforbundets og FN's historie har det vist sig, at om organisationen magter at gribe militært ind i konflikter, afhænger af, hvor godt eller dårligt forholdet er mellem de ledende magter i verden. Forskydninger i magten mellem stormagterne påvirker mulighederne for fred.

I 1990'erne og ind i starten på det 21. århundrede var Vesten og især USA dominerende i verden. Det gav på godt og ondt mange krige af typen "vi griber ind, hvor vi synes, der er brug for det". På den måde har Danmark været i krig i bl.a. Serbien, Afghanistan, Irak, Libyen og Syrien. Længere inde i det 21. århundrede blev det tydeligt, at magten i verden har spredt sig fra Vesten til mange magtcentre – Kina, Indien, Rusland, Brasilien m.fl. Samtidig blev USA og de lande, der typisk støttede USA, både udmattede af de mange krige og mistede troen på, at det rigtigt lykkedes (som i Afghanistan og Irak). I verden er der nu generelt mindre vilje til at gribe militært ind i konflikter, og stormagterne holder hinanden tilbage. Nogen vil sige, det giver en verden med for lidt handlekraft – for få interventioner i krige og for lidt samarbejde omkring klima og handelsaftaler. Opsvinget i krige nu og især tragedien i Syrien kan man måske se som den samlede effekt af den magtpolitiske situation i forrige periode og i den nuværende.

Den forrige periode med amerikansk dominans gav militære interventioner i bl.a. Irak, der var med til at skabe Islamisk Stat og andre problemer i Mellemøsten. Og den nuværende struktur gør, at der ikke kan gribes ind for at løse problemerne.

Forskydninger i stormagternes magtfordeling og indbyrdes forhold påvirker til tider udbruddet af krige, og det har især betydning for, om konflikterne kan håndteres, når først de er der.

Efter krig kommer – krig?

En af de stærkeste statistiske sammenhænge omkring konflikter er, at ca. halvdelen af alle krige bryder ud et sted, hvor der for relativt nylig har været en tidligere konflikt. Eller sagt med andre ord: når en konflikt er "løst", er et rigtigt vigtigt spørgsmål, om løsningen holder, eller freden blot er en pause inden ny krig. Både forskere og praktikere er blevet meget klogere på, hvad der skal til. Vigtigt er at sikre et fortsat internationalt engagement efter en fredsslutning, gerne med fredsbevarende styrker og/eller politi som garanti for, at parterne overholder aftalen. På lidt længere sigt er det afgørende at få en fornuftig magtdeling og reel inddragelse af alle parter på de dele af staten, der har med magten at gøre: domstole, politi og hær. Og på endnu længere sigt afhænger fremtiden især af fortiden – dvs. hvor-

"Spørgsmålet bliver stillet meget mere rigtigt nu: hvad skal der til for at skabe holdbar fred, så samfundet ikke falder tilbage i krig? Man har lært meget om, hvordan de forskellige sider af et samfund spiller sammen. Faktisk bliver det gjort usammenligneligt meget bedre end tidligere."

dan parterne får bearbejdet og fortalt deres historie. Netop fordi krig og konflikt er så voldsomme erfaringer, er det afgørende, om man skriver historien på en måde, der lægger op til, at man er evige fjender. Eller om der skabes nye fortællinger, der måske kan ende med at binde parterne sammen i et nyt fælles projekt for deres land.

FN har i de seneste årtier bevæget sig fra ret snævre missioner til fredsbevarelse, gennemførelse af valg eller ren udvikling i retning af en samlet strategi for skabelse af stabil fred. Operationen i Cambodia fra 1992 og frem er det første eksempel på en bred, ambitiøs støtte til en overgang til civilt styre og demokrati. I de senere år er man i stigende grad begyndt at bruge begreberne ”peace building” og ”sustainable peace”. Man har ikke fundet en trylleformular. I praksis er der ofte store udfordringer med bl.a. med at finde balancen i at styrke den lokale stat og at give plads for de aktører i samfundet, som de lokale ledere ikke synes om; og med at tage hensyn til konkrete, lokale forhold, samtidig med at de udsendte medarbejdere er styret af at indsende rapporter, der gør donorerne glade, så alle kan krydse af, at pengene er brugt rigtigt og nyttigt. På papiret. Alt bøvlet skal ikke spærre for at se de store fremskridt. Spørgsmålet bliver stillet meget mere rigtigt nu: hvad skal der til for at skabe holdbar fred, så samfundet ikke falder tilbage i krig? Man har lært meget om, hvordan de forskellige sider af et samfund spiller sammen. Faktisk bliver det gjort usammenligneligt meget bedre end tidligere.

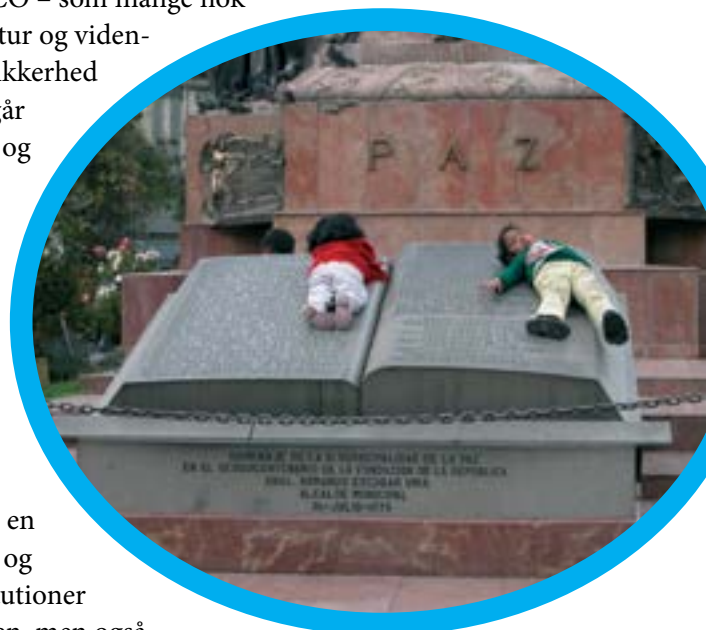

Træning af konfliktmæglere i Cambodia

FN og verdensmål

FN blev oprettet med fred som sit primære formål. Første linje i pagten siger, at FN blev dannet for at ”frelse kommende generationer fra krigens svøbe, som to gange i vor levetid har bragt usigelige lidelser over menneskeheden”. Også UNESCO – som mange nok tænker på som mere jordnært samarbejde om uddannelse, kultur og videnskab – har tydeligt i sin formålsparagraf at bidrage til fred og sikkerhed ved at fremme samarbejde mellem nationerne. I charteret indgår en berømt formulering om, at ”krig starter i menneskets sind”, og derfor må vejen til fred gå gennem uddannelse og oplysning. Den mest magtfulde del af FN-strukturen er Sikkerhedsrådet, der har meget vidtgående magt, når stormagterne kan enes om at udpege noget som en ”trussel mod international fred og sikkerhed”. Når alle disse oprindelige dele af FN var så fokuseret på krig og fred, kan man spørge, hvad det betyder, at fred også indgår i verdensmålene?

Når ”fred, retfærdighed og stærke institutioner” optræder som verdensmål nr. 16, er det ikke så meget ment som en genformulering af FN’s overordnede formål. Her er det tænkt i en udviklingssammenhæng, og pointen med mål nr. 16 er, at fred og udvikling hænger sammen. Fred, retfærdighed og stærke institutioner er vigtigt ikke bare i sig selv som vigtige mål for menneskeheden, men også fordi det er forudsætninger for udvikling og dermed for at nå alle de andre mål. Og omvendt: en langsigtet strategi for fred må tage hånd om de andre mål, for fattigdom, ulighed, miljødelæggelser, og mange af de andre globale problemer øger også mængden af krige og voldelige dødsfald i verden.

Rettigheder for børn og unge

Af **Anette Faye Jacobsen**
Seniorforsker,
Institut for Menneskerettigheder

Det var fokuseringen på det enkelte menneskes værdi og behov for beskyttelse, der i 1948 førte til, at FN's Generalforsamling vedtog [Verdenserklæringen om Menneskerettigheder](#). Overgrebene begået under Anden Verdenskrig synliggjorde behovet for mere end blot fred mellem stater – borgerne skulle også beskyttes mod overgreb fra deres egen stat. Det ønskede FN at sikre med erklæringen.

41 år senere – i 1989 – vedtog FN's Generalforsamling en konvention, der gav børn og unge egne menneskerettigheder. Udviklingen af børns og unges rettigheder er samtidig en af verdenshistoriens helt store succeser. Det tog 10 år at få

Børnekonventionen gælder for alle under 18 år. Konventionen skal sikre:

- børns grundlæggende rettigheder til familieliv, sundhed og bolig,
- børns ret til udvikling til uddannelse, fritid, leg og information,
- børns ret til beskyttelse mod vold, misbrug, udnyttelse og krig,
- børns ret til medbestemmelse, deltagelse og ytringsfrihed.

Konventionen er tiltrådt af Danmark i 1991. Dens fulde tekst på dansk kan ses på retsinformation.dk

Hos FN's Højkommissariat for Menneskerettigheder finder du [den officielle, internationale information om Børnekonventionen](#).

Højkommissariatets hjemmeside har undersider om 'human rights bodies'. Det dækker over komiteer, som overvåger menneskerettighedskonventionerne i FN. Der er også en Komité om børns rettigheder. [Her kan du klikke ind og se, hvilke lande der har tilsluttet sig \(ratificeret\) Børnekonventionen og finde frem til et land, der ikke har ratificeret den.](#)

”I krige og klimakatastrofer er det børn og unge, der er blandt de mest udsatte ofre.”

forhandlet teksten på plads. Men derefter gik det stærkt. På få år fik FN's Børnekonvention tilslutning fra næsten alle verdens lande.

Politiske mål

Børnekonventionen har betydet, at politikere og organisationer er blevet mere opmærksomme på børn. Med Børnekonventionen i ryggen satte FN særlige udviklingsmål for børn. Det skete ved et stort topmøde i 1990. Her skulle verdens ledere forpligte sig til at nå konkrete mål inden for 10 år. F.eks. skulle staterne nedbringe børnedødelighed med 1/3 og sikre, at mindst 80 % af alle børn får grundlæggende skolegang. På wikipedia er der en [oversigt over målene fra verdens-topmødet i 1990](#).

10 år efter udarbejdede UNICEF en stor rapport om, hvorvidt målene var nået. Resultaterne var blandede: Børnedødeligheden var nedsat med 11 % på verdensplan, men i Afrika syd for Sahara var

det ikke blevet bedre, måske endda tværtimod. Uddannelsesområdet var gået frem, og i gennemsnit var nu 82 % af verdens børn i grundskole.

Virkeligheden er selvfølgelig ikke bare fremgang og forbedringer. I krige og klimakatastrofer er det børn og unge, der er blandt de mest udsatte ofre. Hvert år udgiver UNICEF [en rapport om børns vilkår og rettigheder verden over](#) – i 2016 ”A fair chance for every child”.

Der melder sig et ubehageligt spørgsmål, når man læser Børnekonventionen. For hvordan hænger det sammen, at alle børn og unge har en lang række rettigheder, når der alligevel er millioner af børn verden over, der sultner, ikke går i skole eller lever som børnesoldater? Svaret er, at ikke alle stater er gode til at leve op til at overholde deres forpligtel-

**”Omkring
årtusindskiftet havde
10 lande forbudt fysisk
straf af børn både i
straffesystemet, i
skolen og i hjemmet.”**

ser. Men det betyder ikke, at Børnekonventionen er et ligegyldigt papir. Den bliver brugt verden over som et redskab til at lægge pres på beslutningstagerne. Det gælder både i fattige stater og i rige lande som Danmark.

vold mod børn

I de seneste år har aktivister verden over netop henvist til Børnekonventionen i en kampagne mod fysisk afstraffelse af børn og unge. FN har også støttet kampagnen: store organisationer som UNESCO og UNICEF står bag. Desuden støtter Børnekomiteen sagen. Børnekomiteen overvåger, om staterne overholder Børnekonventionen. Kontrolsystemet til Børnekonventionen fungerer sådan, at alle stater, som er med i konventionen, skal aflægge rapport til Børnekomiteen hvert femte år. Ud fra disse rapporter diskuterer Børnekomiteen med den enkelte stats embedsmænd, hvad de kan gøre for at bedre børns rettigheder i deres land. I disse diskussioner tager Børnekomiteen altid fat på spørgsmål om fysisk straf af børn, hvis det er lovligt i det pågældende land.

Kampagnen har haft ret stor succes. Omkring årtusindskiftet havde 10 lande forbudt fysisk straf af børn både i straffesystemet, i skolen og i hjemmet. I 2016 var tallet 49 lande.

På [hjemmesiden for den internationale kampagne mod fysisk straf af børn](#) kan man få information om, hvordan reglerne er på området i stater verden over. Her vil man også kunne finde mange eksempler på lande, hvor fysisk straf af børn og unge er helt accepteret

både i forbindelse med kriminalitet og som et opdragelsesmiddel, der bruges i skoler og i hjemmet.

"Millioner af børn verden over sultner, går ikke i skole eller lever som børnesoldater."

Børns og unges rettigheder i Danmark

I Danmark er afskaffelsen af fysisk straf mod børn kommet gradvist over mange år. Først blev pryglestraf afskaffet i retsvæsenet. Dernæst fulgte forbud mod at slå elever i skolen.

Det er ikke så længe siden, det blev forbudt for forældre at slå deres egne børn. Det skete i 1997. Det vil måske overraske, at forbuddet blev vedtaget i Folketinget med bare én stemmes flertal. Der var en del politikere og andre voksne, der mente, at staten ikke skulle blande sig i forældres opdragelse af deres børn. Nogle fremhævede også, at det kunne være svært at styre et barn uden at måtte bruge fysisk magt. Du kan spørge dine forældre eller bedsteforældre, om de kan

"Det er ikke så længe siden, det blev forbudt for forældre at slå deres egne børn. Det skete i 1997. Det vil måske overraske, at forbuddet blev vedtaget i Folketinget med bare én stemmes flertal."

”Børn og unge har fået ret til at blive hørt.”

huske, hvordan holdningerne var til fysisk straf, da de var børn. Det vil give dig et indtryk af, hvordan synet på børn og opdragelse har ændret sig.

Børn bliver selvstændige personer

Der er sket meget i voksnes holdninger til børn bare inden for de seneste årtier. Det er en udvikling, der har været i gang længere tilbage i tiden. Men Børnekonventionen har givet et ekstra skub. Børn har fået ret til at blive hørt. Det gælder f.eks., hvis forældrene bliver skilt og ikke kan blive enige om, hvor børnene skal bo. Så skal Statsforvaltningen afgøre sagen, og her skal børnene spørges om, hvad de mener om spørgsmålet.

Kravet om, at børn skal høres i afgørelser, der vedrører dem selv, kom gradvist ind i lovgivningen i 1990'erne. Disse lovændringer afspejler, at børn og unge i stigende grad regnes for selvstændige individer, fremfor som medlemmer af en familie, hvor det er forældrene, der har bestemmelsesret over dem. Man taler om, at moderne samfund er præget af stigende individualisering. At børn får egne rettigheder er en del af denne proces.

Børn har brug for beskyttelse

Samtidig med at de har fået flere rettigheder, har der også været en udvikling i retning af at give børn og unge større beskyttelse. Der er oprettet et særligt ”[børnekontor](#)” hos [Ombudsmanden](#). Her kan børn og unge (og voksne) ringe eller skrive ind og klage, hvis de mener, de er blevet behandlet dårligt af deres skole eller kommune.

Børnekontoret blev oprettet, fordi en lang række børneorganisationer havde arbejdet for det i en årrække. De kunne bruge Børnekonventionen og Børnekomiteens anbefalinger til at overbevise Folketinget om, at offentlig hjælp og støtte indrettes, så også børn og unge kan bruge den.

På samme måde blev FN's Børnekomité og Børnekonventionen brugt som argument, da Børneportalen blev oprettet. En stor gruppe danske børneorganisationer har arbejdet sammen om, at børn og unge kan få rådgivning og støtte i situationer, hvor de har brug for hjælp eller beskyttelse. Det kan være i forbindelse med skoleproblemer, man kan være udsat for mobning, have spørgsmål om alkohol eller spiseforstyrrelser. Disse emner kan man få mere at vide om på [Børneportalen](#). Her gøres også meget ud af at oplyse om rettigheder.

Børn og unges rettigheder lokalt og globalt

Børn og unge i Danmark har fået egne rettigheder i et samspil med den internationale udvikling af børns rettigheder. Det betyder ikke, at der nu er bred enighed overalt på kloden om, hvordan et godt børne- og ungeliv er. Der vil fortsat være mange holdninger til, hvilken rolle forældre skal spille i et ungt menneskes liv. Der vil være forskellige syn på, hvor meget børn og unge kan og bør arbejde, og hvem der skal bestemme over deres indtægt, uddannelse og meget andet. Der vil også være mange steder i verden, hvor økonomien sætter snævre grænser for, hvilke muligheder et barn får i livet – uanset at der politisk er tilslutning til lige rettigheder for alle børn.

Men børn og unge næsten overalt har langt større muligheder for få viden om og kontakt med en større verden end nogen sinde før. Sammen med vedtagelsen af de nye verdensmål for bæredygtig udvikling er det et godt afsæt for at komme videre med udviklingen af rettigheder, lokalt og globalt.

”Børn og unge næsten overalt har langt større muligheder for få viden om og kontakt med en større verden end nogen sinde før.”

Unge mennesker og globalt medborgerskab

Af **Steen Hildebrandt**
Ph.d. og professor

Astronauterne har lært os

Astronauterne har lært os, at kloden er en lille og sårbar størrelse, hvor alt er forbundet. Set fra astronautens perspektiv er grænser, mure, hegn, pigtråd og bomme illusioner. For første gang i historien har vi billeder af kloden set udefra af menneskeøjne. Dette syn, dette bevægende billede af den smukke og sarte blå planet er vel næsten blevet globalt hvermandseje. Det er noget, vi alle har set, og er måske ét af de vigtigste og smukkeste symboler i dette århundrede.

Over milliarder af år har kloden udviklet sig til at besidde en ubeskrivelig skønhed og forbundethed. Planter og dyr, mennesker og sprog, himmel og hav i fantastiske konstruktioner og forfinede sammenhænge. Man kan med Louis Armstrong sige: ["What a Wonderful World"](#). Men det er også vigtigt at være realistisk om, at det nu er muligt for menneskeheden at udslette sig selv på splitsekunder. Globalt medborgerskab er en kæmpe udfordring – og mulighed.

Voldsom acceleration

Mange forhold på kloden har i de sidste 50-70 år udviklet sig med en voldsomhed og hastighed uden sidestykke i menneskehedens historie. Nogle taler om det kolossale menneske, det menneske, der magter at iscenesætte og virkeliggøre sådanne ekstremt høje udviklingshastigheder. Befolkningstallet på kloden er fra 1950 til i dag steget fra 2,5 til 7,5 mia. mennesker. Verdens befolkning vokser lige nu med ca. 70-80 millioner mennesker om året, og man regner med en verdensbefolkning på ca. 11 milliarder mennesker omkring år 2100.

Formuleret meget kort kan vi sige, at dette har været for meget for den lille og sarte klode. Forskere taler om "The Great Acceleration" og kan i dag konstatere, at denne voldsomme acceleration har haft alvorlige, formentlig katastrofale konse-

”Verdens befolkning vokser lige nu med ca. 70-80 millioner mennesker om året, og man regner med en verdensbefolkning på ca. 11 milliarder mennesker omkring år 2100.”

kvenser for kloden. Disse skader skal globalt medborgerskab være med til at rette op på. Og globalt medborgerskab skal – hvad der er endnu vigtigere – være med til at udforme den nye verden.

To scenarier

Tager man ét sæt briller på, ser man, at det er muligt for de nulevende generationer at udvikle en verden med samfunds- og samværsformer, der vil gøre det muligt for flere milliarder mennesker end nu at leve et godt og værdigt liv. Biologen E. O. Wilson går så vidt som til at sige, at det er muligt for menneskeheden at udvikle et paradys på jord. Hvis vi vil!

Hvis man tager et andet sæt briller på, ser man, at kloden står over for meget alvorlige trusler. Nogle forskere taler ligefrem om muligheden for, at menneskeheden står over for udslettelse, og i hvert fald at vi står over for begivenheder af naturmæssig og menneskelig karakter, der må betegnes som katastrofer. Igennem de sidste få hundrede år, og måske i virkeligheden primært gennem de sidste 50 år, har mennesket gennem en ubændig aktivitets- og virkelyst – eller skal vi sige: gennem uforstand og grådighed – påført klodens natur, dyr og mennesker så meget pres og skade, at naturen på utallige måder og områder lider og lider alvorligt. Kloden er enormt presset. Det skal vi forstå, men vi skal ikke lade os kue af det. Vi skal tro på, at det er muligt at rette op og skabe noget meget bedre.

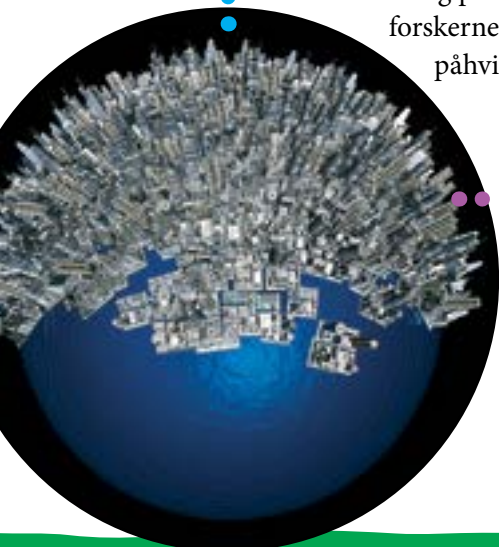
Ændring af udviklingsretningen

• **"Verden har
• fået noget mere
• at være fælles
• om, nemlig
• FN's 17 mål
• for en global
• bæredygtig
• udvikling."**

Unge mennesker skal tænke over dette: de unge har muligheden for at ændre den måde, verden udvikler sig på lige nu. På akkurat samme måde som det var muligt for de ældre generationer at ændre udviklingen i verden i en helt anden retning efter afslutningen af Anden Verdenskrig. Den retning, som de ældre generationer valgte, har vist sig ikke at være bæredygtig. Og derfor kan den udvikling helt sikkert ikke fortsættes i de næste årtier. Det er ikke et spørgsmål om, hvorvidt vi skal ændre hastighed og retning; det er kun et spørgsmål om, hvordan det skal ske. Og det er i meget høj grad spørgsmål, som de unge generationer skal tage stilling til ud fra deres bevidsthed og værdier. Og de ældre generationer skal handle og handle nu.

Den antropocæne epoke

Dette er ikke et forsøg på dommedagsprofeti; sådan kan det let opfattes, men det er et forsøg på en generel og summarisk karakteristik af klodens aktuelle tilstand. Vi må – med forskerne – konstatere, at vi lever i en ny slags tidsalder, nemlig en tidsalder, hvor der påhviler menneskeheden et globalt ansvar, et medansvar for hele Jordens videre

• **"Kloden er enormt presset. Det skal vi forstå,
• men vi skal ikke lade os kue af det. Vi skal
• tro på, at det er muligt at rette op og skabe
• noget meget bedre."**

udvikling. Det har altid været sådan, at hver enkelt af os har haft en betydning for helheden. Men dette ansvar har nu ændret karakter fra at være mere teoretisk end praktisk nærværende, til at der nu rettes det krav til hver enkelt af os, at vi må være bevidste om vort faktiske og meget konkrete medansvar for klodens udvikling. Vi taler om den antropocæne epoke, dvs. menneskets epoke. Man kunne sige den epoke, hvor Jorden ikke længere er i Guds, men i menneskets hænder.

De mennesker, der tager dette medansvar for klodens udvikling, praktiserer globalt medborgerskab. Det er her, dette begreb kommer ind. Fremtidens ansvarlige borger er en global medborger. Fremtidens danske borger kan ikke være og er ikke lige glad med, hvad der foregår i Afrika eller i Texas, lige så lidt som det er ligegyldigt, hvad der foregår på Bornholm. Lad det bare være en lidt naiv og verdensfjern indstilling i dag. Om fem til 10 år vil alt være ændret!

At uddanne til globalt medborgerskab

At uddanne unge danskere til at praktisere et globalt medborgerskab er for mig en værdig og vigtig opgave for den danske folkeskole. Hvad det konkret vil sige, kan vi allerede nu læse noget om i den danske folkeskolelov, men måske burde loven udbygges bl.a. set i lyset af, at verden har fået noget mere at være fælles om, nemlig FN's 17 mål for en global bæredygtig udvikling. At tilegne sig disse mål, at forstå disse mål, at reflektere over og forholde sig til disse mål og at arbejde for at realisere dem kunne være en del af, hvad der i fremtiden skal foregå i den danske folkeskole.

FN's mål: Et fælles referencepunkt og en fælles etik

I september måned 2015 vedtog FN's generalforsamling de såkaldte 17 SDG, Sustainable Development Goals. 193 statsledere skrev under. På dansk omtales målene hyppigt blot som verdensmålene. Det er ikke første gang, verden er fælles om noget. Det var verden også, da FN blev etableret i 1945; det var verden, da Folkeforbundet blev etableret i 1919. Og det var verden, da den såkaldte Brundtland-rapport blev udgivet af FN i 1987; og i 1948, da Verdenserklæringen om Menneskerettigheder blev vedtaget.

Men de 17 nye mål for Jordens bæredygtige udvikling repræsenterer alligevel noget nyt og meget markant. Et fælles referencepunkt; en fælles etik og vision, nogle klare fælles mål for en række udviklingsområder for alle lande. Eller som Mogens Lykketoft, der var formand for FN's generalforsamling, da målene blev vedtaget, flere gange har sagt: "De 17 verdensmål er for alle mennesker i alle lande".

”At uddanne unge danskere til at praktisere et globalt medborgerskab er for mig en værdig og vigtig opgave for den danske folkeskole.”

”I 2015 vedtog FN’s generalforsamling de såkaldte 17 SDG, Sustainable Development Goals. 193 statsledere skrev under. På dansk omtales målene hyppigt blot som verdensmålene.”

Et systemisk syn på liv og på kloden

De 17 mål viser os hen mod den erkendelse, at vi alle er i samme båd. Kloden er en helhed. Oven i købet en lille sårbar helhed. Alt er forbundet. Det handler om, hvad man kunne kalde en ny systemisk tænkning, som vi alle skal lære; et systemisk syn på livet og kloden. Det er et syn, der står i modsætning til den grundopfattelse, som mange har lært, nemlig at alting kan pilles fra hinanden; at vi kan splitte alting ad i stumper og stykker. Den adskillelsetænkning, som dette gamle syn er udtryk for, har domineret videnskab, ledelse, kunst, religion, politik og meget andet i flere hundrede år, og ligger bag meget af den praksis, som vi ser hver dag og er omgivet af.

Det systemiske skal afløse adskillelsetænkningen. Det systemiske skal være en del af det globale medborgerskab og den globale bevidsthed. Det systemiske er et helhedssyn på livet og på verden, og der følger ikke af et sådant helhedssyn én og kun én måde at udvikle og lede verden på. Men det at formulere nogle fælles mål for hele Jordens udvikling ligger i smuk forlængelse af et systemisk syn på kloden, og derfor skal disse fænomener ses i en sammenhæng.

De andre – er dig og mig

FN har – på menneskehedens vegne – vedtaget 17 mål for Jordens udvikling på en række konkrete områder som klima, energi, lighed, fattigdom, produktion, byudvikling, sundhed, ligestilling og retfærdighed, globalt samarbejde mm. Men FN kan ikke selv føre disse mål ud i livet. FN kan vedtage sådanne mål, men FN har ikke midler, hvormed man kan realisere målene. FN har ikke magt og midler til at sikre målenes gennemførelse eller implementering. Det må andre tage sig af.

Publikationen "[Undervisning i globalt medborgerskab: Temaer og læringsmål](#)", der nu er tilgængelig i en dansksproget udgave, er den første pædagogiske vejledning fra UNESCO om læring og undervisning i globalt medborgerskab.

Vejledningen indeholder forslag til, hvordan der i praksis kan arbejdes med læring i globalt medborgerskab i undervisningen med konkrete ideer til temaer til forskellige alderstrin og læringsudbytte, der let kan tilpasses lokale forhold.

”FN har ikke magt og midler til at sikre målenes gennemførelse eller implementering. Det må andre tage sig af – og ’andre’ er dig og mig. Der findes ingen andre end dig og mig.”

Og ’andre’ er dig og mig. Der findes ingen andre end dig og mig. Vi har alle et medansvar. Et systemisk syn på livet og Jorden indebærer, at jeg har et medansvar for den helhed, som jeg er en del af, og som er en del af mig. Det er, hvad globalt medborgerskab handler om. I Danmark, i Brasilien, i Grønland osv. De 17 mål kalder på globalt medborgerskab og lederskab. Og det er alles opgave. Det er mig. Det er Folketinget. Det er bestyrelserne for titusinder af aktieselskaber – i Danmark og rundt om i verden. Det er byråd, regionsråd, NGO’ere mm. Det er alle skoleelever. 1 million mennesker overalt på kloden kan sætte en ny retning for klodens udvikling.

At uddanne til globalt medborgerskab

Jeg tror og håber på, at disse mål vil få en afgørende vigtig betydning for hele verden. De vil bidrage til at binde verden mere og mere sammen. Ikke sådan at al kynisme og grådighed bliver afskaffet med det samme, men sådan at flere og flere mennesker inderst inde vil føle anderledes for kloden, end vi og vore bedsteforældre gjorde. Vore bedsteforældre vidste ikke bedre. Vi, der nu er voksne, ved bedre. Men vore børn ved endnu bedre, og det er det afgørende. Vi, der er voksne nu, har ansvaret for den store og ikke-bæredygtige acceleration, der har fundet sted de sidste 50-100 år. Vi kan og skal ikke tørre ansvaret af på vore børn, men vi må hjælpe vore børn til at blive klogere, end vi er. Og det gør vi efter min mening bl.a. ved at uddanne dem til danske globale medborgere eller verdensborgere.

At uddanne til globalt medborgerskab? Rollemodellen og eksemplet vil altid være et stærkt pædagogisk middel. At se og være sammen med mennesker, der går vejen; at se mennesker, der går foran vil altid være vigtigt, ikke bare for børn, men for os alle. Så den skole og den kommune, der går foran med at vise vejen, vil altid have stor indflydelse på barnet og den unge. Den lærer, der går foran, vil have stor indflydelse.

Verdensmålene handler som nævnt om næsten alt på Jorden, fx om vort klima, energiforbrug, sundhed, ligestilling, lighed mm. Det er ikke svært at se, hvordan de forskellige mål har relevans for en række af de fag og temaer, som man arbejder med i folkeskolens forskellige fag og niveauer. Det vil være oplagt at trække verdensmålene ind i fagene og fagene ind i målene. På den måde vil alle børn få nogle fælles referencepunkter, når det handler om kloden og klodens udvikling, ligesom de muligvis vil komme til at se fagene på nye og mere sammenhængende og interessante måder.

”Der findes ingen andre end dig og mig. Vi har alle et medansvar. Et systemisk syn på livet og Jorden indebærer, at jeg har et medansvar for den helhed, som jeg er en del af, og som er en del af mig.”

“Uddannelse er det stærkeste våben til at forandre verden.”

– Nelson Mandela

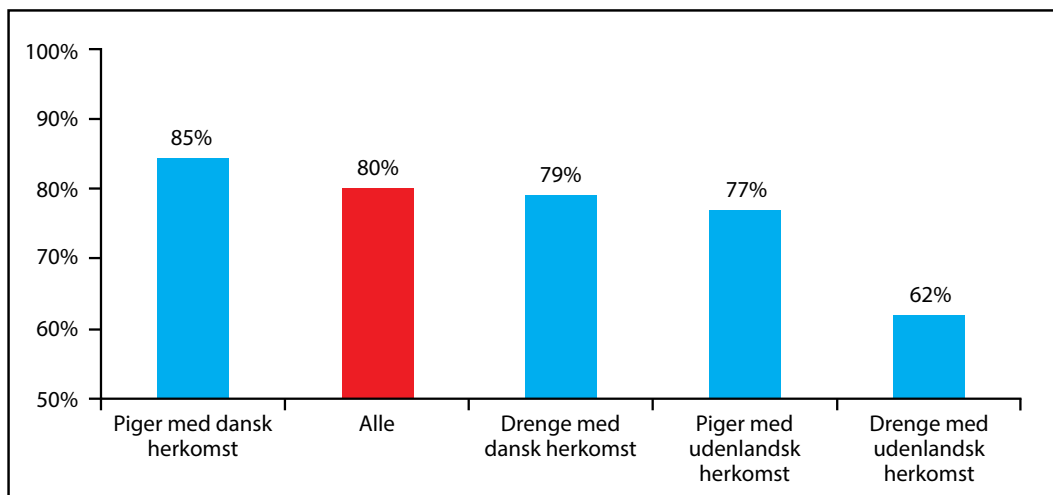
Af **Katherine Richardson**

Professor og leder af Sustainability Science Centre, Københavns Universitet

Verdens naturressourcer er ikke uendelige – hvordan skal de fordeles?

Mange ser FN's verdensmål som en del af udviklingsbistanden, og derfor kun som relevante i forhold til udviklingslandene. Intet kunne være mere forkert. Udformningen og vedtagelsen af de i alt 17 verdensmål bygger på en gennemgående erkendelse hos verdenssamfundet af, at verdens naturressourcer ikke er uendelige. Det er første gang, at en stor international aftale bygger på den forståelse, og det er vigtigt. I det øjeblik man erkender, at ressourcerne er begrænsede, bliver man også nødt til at overveje, hvordan de skal fordeles.

Figur 1. Andel af ungdomsårgang som gennemfører en uddannelse på mindst syv år efter afsluttet 9. klasse opdelt på køn og herkomst. 2013. Kilde: UVM, profilmodellen 2013.

Målene er derfor lige så relevante for dig og mig, som de er for de mennesker, der lever under trange kår i udviklingslandene. De skal overholdes af de fattigste såvel som de rigeste lande. Men det betyder selvfølgelig ikke, at de forskellige verdensmål skal virke på samme måde i alle lande og overfor alle syv milliarder mennesker på Jorden (et befolkningstal, der forventes at stige til ni-ti milliarder i midten af dette århundrede).

Verdensmål 4 handler om uddannelse. Helt overordnet handler det om at:

.....

sikre alle lige adgang til kvalitetsuddannelse og fremme alles muligheder for livslang læring.

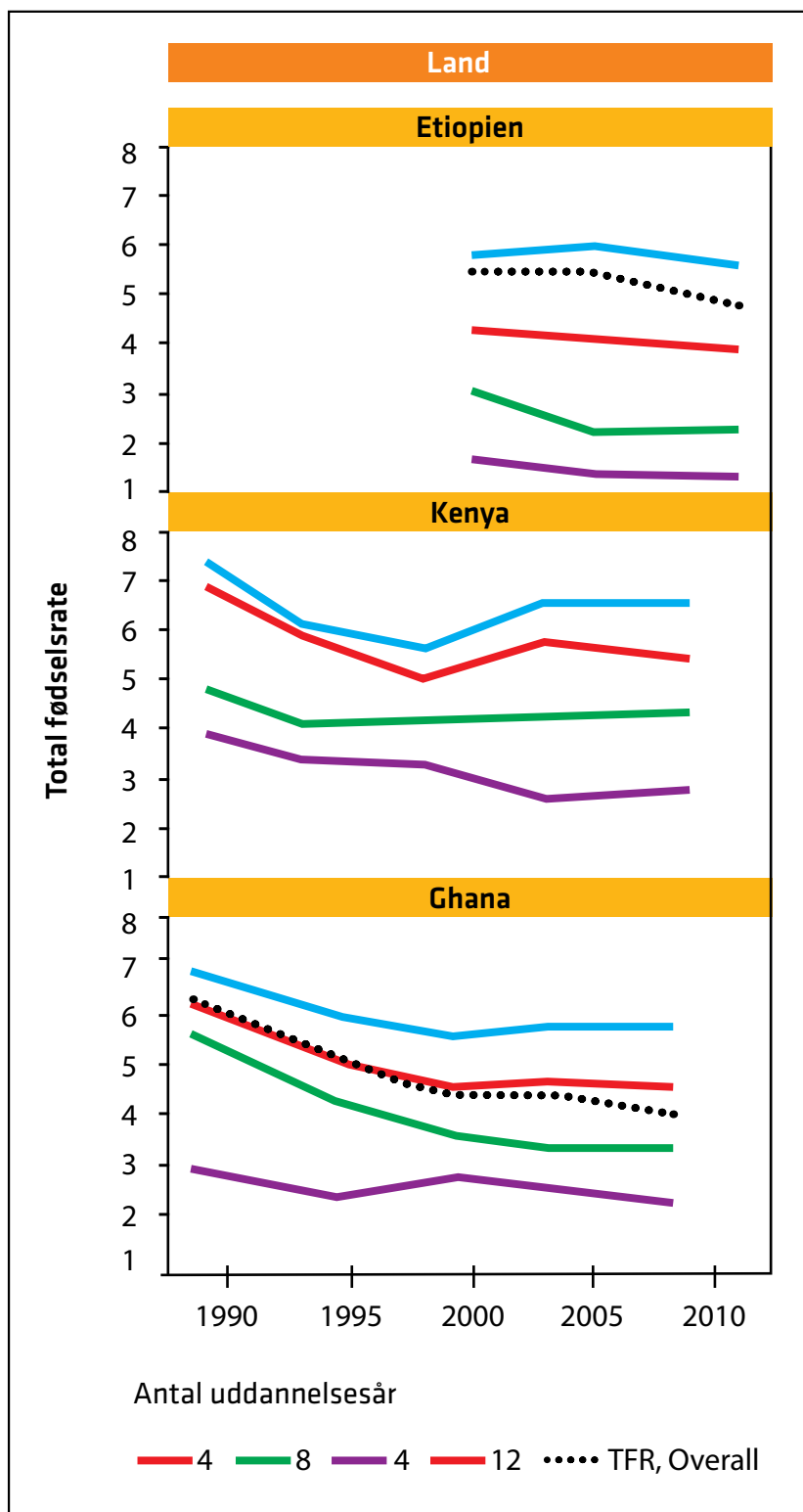
.....

Opfylder Danmark verdensmål 4?

Lad os starte med at se på målet i en dansk sammenhæng. Med det omfattende og moderne uddannelsessystem vi har i Danmark, skulle man umiddelbart tro, at vi allerede har indfriet mål 4. Men hvis vi kigger nærmere på tallene, så viser det sig, at der er stor forskel på den måde og i det omfang, som forskellige sociale og etniske grupper i Danmark bruger uddannelsessystemet. Og der er forskel på, hvordan piger og drenge vælger at uddanne sig (fig. 1).

Det er ikke nødvendigvis et problem, at forskellige samfundsgrupper uddanner sig på forskellige måder, men det er vigtigt, at man får overblik over årsagerne til disse forskelle for at sikre, at der ikke findes nogle usynlige forhindringer, som kan være med til

Figur 2. Relationship between Female Education and Fertility: Ethiopia, Kenya and Ghana. [Kilde](#).

at begrænse visse gruppers adgang til et uddannelsessystem, der i udgangspunktet er for alle.

Uddannelse er forudsætningen for bæredygtighed

Ligesom de øvrige verdensmål rummer mål 4 en række konkrete delmål, der skal underbygge den overordnede målsætning. I en dansk sammenhæng er det delmål 4.7, der er den største udfordring. Det lyder:

.....

Inden 2030 skal vi sikre, at alle elever og studerende opnår den viden og de evner, de behøver for at støtte op om bæredygtig udvikling. Det inkluderer blandt andet uddannelse i bæredygtig livsstil, menneskerettigheder, lighed mellem kønnene, promovning af en fredelig og ikke-voldelig kultur, verdensborgerskab samt påskønnelse af kulturel diversitet og kulturens bidrag til bæredygtig udvikling.

.....

Demokratiske værdier har selvfølgelig længe været en vigtig del af uddannelserne i Danmark, men det at blive undervist i at fremme bæredygtig udvikling og en bæredygtig levemåde har ikke tidligere været prioriteret i udviklingen af pensum. Mål 4 burde derfor give anledning til at genoverveje og gennemtænke læringsmålene på alle niveauer i det danske uddannelsessystem.

Udfordringerne til bæredygtighed er meget komplicerede. Derfor er bæredygtighed ikke et fag for sig selv. Det betyder, at delmål 4.7 ikke kan nås ved snævre og særskilte uddannelsesinitiativer, men kun ved at sikre, at bæredygtighedstankegangen

bliver en del af alle fag og områder i skolesystemet. Det kræver, at man fremover ser på, hvordan alle fag og områder fungerer i fællesskab i stedet for at fokusere på hver enkelt.

Det går fremad på verdensplan

Men lad os nu vende os mod verdensmål 4 i udviklingslandene. Børn og unge i mange udviklingslande har ikke adgang til et moderne uddannelsessystem som det danske. Alligevel går det fremad på verdensplan: i år 2000 var det hele 17 procent af verdens børn, der ikke fik undervisning på folkeskoleniveau. I 2015 var den andel kun ni procent. Det er en stor forbedring. Og alligevel er der stadig alt for mange – nemlig 57 millioner – børn i verden, der ikke får undervisning på folkeskoleniveau.

Endnu et bevis på, at det går fremad, ses på antallet af analfabeter blandt unge mennesker mellem 15 og 24 år. I 2015 var der kun ni procent analfabeter i denne aldersgruppe, mens tallet i 1990 var 17 procent. Der er en klar forbindelse mellem fattigdom og uddannelse i udviklingslandene. Sandsynligheden for, at børn fra de fattigste familier ikke er i uddannelse,

”Uddannelse er et meget vigtigt redskab i bæredygtig udvikling – og dermed for at vi kan nå alle 17 verdensmål.”

er fire gange højere end hos børn, der kommer fra de rigeste familier. At bo i konfliktramte områder påvirker også børns adgang til uddannelse. [I 2012 var det hele 36 procent af børn i konfliktramte områder, som ikke gik i skole.](#)

Det siger sig selv, at uddannelse betyder rigtig meget for det enkelte menneske, men uddannelse er også et meget vigtigt redskab i bæredygtig udvikling – og dermed for at vi kan nå alle 17 verdensmål. Vores fælles overlevelse og udvikling er baseret på det rigtige forbrug af Jordens begrænsede naturressourcer. Vores pres på de ressourcer afhænger dels af, hvor mange mennesker vi er, dels af vores levestandard og dels af vores teknologi. Uddannelse har indflydelse på alle tre faktorer, især den første, fordi højere uddannelse har stor betydning for det antal børn, kvinder får (fig. 2).

uddannelse af piger

Ifølge UNICEF giver uddannelse af piger en såkaldt “multiplier effect”. Uddannede piger gifter sig senere i livet og får færre børn. Deres børn har også en større sandsynlighed for at overleve, få bedre kost og få en uddannelse i sammenligning med børn af ikke-uddannede mødre. Derudover er uddannede piger mere produktive i hjemmet, får en højere løn på arbejdsmarkedet og har større sandsynlighed for at deltage i de små og store beslutninger i samfundet og hverdagen end piger uden uddannelse. Skolen er som oftest også et sikkert miljø for børn, hvor de kan lære alt det, som er relevant for at forebygge og behandle sygdomme. [Sandsynligheden, for at alle børn, især piger, bliver udsat for misbrug, stiger, når de ikke går i skole.](#)

Ambitiøse mål

Som bekendt adskiller verdensmålene sig fra tidligere FN-målsætninger, fordi de gælder for alle verdens lande og hele verdens befolkning. Men de adskiller sig også i forhold til ambitionsniveau. De nye mål erstatter de Millenium Development Goals (MDG'er), otte udviklingsmål, der gjaldt i perioden frem til 2015. MDG 2 omhandlede uddannelse og sigtede mod, at alle verdens børn fik folkeskoleundervisning. Verdensmål 4, som erstatter MDG 2, sigter meget højere:

.....

Inden 2030 skal vi sikre, at alle piger og drenge gennemfører grundskole og ungdomsuddannelse af en høj kvalitet, så børnene opnår relevant og effektiv læring. Adgangen til disse uddannelser skal være gratis og lige for alle.

.....

Trods en markant stigning i andelen af børn verden over, der modtager undervisning på folkeskoleniveau, så blev MDG 2 alligevel ikke opnået. Der er som bekendt stadig 57 millioner børn, som ikke går i skole. Men på trods af denne manglende indfrielse af det tidligere mål, satser verdenssamfundet nu på, at alle børn og unge inden 2030 ikke kun skal uddannes på folkeskoleniveau, men at de også skal have en ungdomsuddannelse.

Det er virkelig spændende med et så ambitiøst mål. Det understreger, at verdens ledere mener, at uddannelse er af stor betydning, ikke kun for den enkelte verdensborger, men også for verdenssamfundet som helhed i målet om at nå en bedre og mere bæredygtig udvikling og dermed en bedre samfundsudvikling.

Nogle vil måske sige, at målsætningen er for ambitiøs og ikke kan opnås. Men hvis man vil nå langt, er det vigtigt at sigte højt. Mål 4 er på den måde et vigtigt – måske det vigtigste – bidrag til en bæredygtig udvikling af verdenssamfundet.

”Verdensmål 4 er et vigtigt – måske det vigtigste – bidrag til en bæredygtig udvikling af verdenssamfundet.”

Fra miljøundervisning til uddannelse for bæredygtig udvikling

Af Birthe Zimmermann

Lektor

Baltic Sea Project (BSP)

"Miljøet har en historie! Hvad er det største miljøproblem i dit nærområde? Hvem skabte det? Hvilke interessekonflikter var der? Hvordan kan problemet løses?"

BSP-programmet "[Miljøhistorie](#)" blev væsentligt med sin metodiske tilgang (nu – fortid – fremtid), da øget internationalisering og globalisering krævede samspil med mange fag og metoder for at arbejde med uddannelse for bæredygtig udvikling. Og derfor kommer de globale verdensmål os alle ved i allerhøjeste grad! Lige muligheder, lighed mellem nationer, fred i verden og international forståelse fremmes, når elever og lærere kommunikerer og møder hinanden på fremmed grund. Jo mere man ser og oplever af verden, jo mere

The Baltic Sea Project

“With her breast pressed to Finland
And her back comforted by Sweden
Our ‘Lady of the Baltic’
Gazes peacefully to the East.
She kneels over Poland and Germany
Cradling the smallest states.
A little Danish mermaid sits by her
feet
And even the highest streams of
Norway
Refresh her mind.
She is kind and docile and knows
That her life depends on the
understanding
Of millions of people.”

BSP Newsletter number 1,
January – June 1990.

man deler sin viden og erfaringer med hinanden, jo mere ydmyg bliver man overfor forskellene, for andres måder at leve og bo og undervise på.

Forhistorien:

I 1989 var verden politisk opdelt i to store blokke – øst og vest. Der gik et ”jernetæppe” gennem Østersøen, der hindrede folk fra øst i at kunne rejse frit mod vest og omvendt.

Østersøen var dengang kun omkranset af syv nationer: Sovjetunionen, Finland, Sverige, Danmark, Vesttyskland, Østtyskland og Polen.

Men netop Østersøens forureningstilstand gav Finlands ASP-net ideen til i 1989 at starte et projekt med miljøet i fokus, idet miljø blev opfattet som så neutralt et emne, at alle implicerede lande omkring Østersøen ville kunne acceptere ideen, og både projektets mål og midler blev formuleret klart fra første færd.

Mål:

- At øge elevernes bevidsthed om problemerne i Østersøen og give dem forståelse for den videnskabelige, sociale og kulturelle sammenhæng mellem menneske og natur.
- At udvikle elevernes evne til at undersøge forandringer i miljøet.
- At opmuntre eleverne til at deltage i udvikling af en bæredygtig fremtid.

Midler:

- At udvikle netværk af skoler, lærere og uddannelsesinstitutioner i Østersøens dræningsområder.
- At skabe og udvikle uddannelsesmæssige tilgange og fælles programmer til miljø- og international undervisning.
- At organisere fælles aktiviteter og events og publicere BSP-nyhedsbrevet og andre relevante informationer.

Strukturen med en national koordinator for hvert land, de baltiske stater inklusive, samt en budgetansvarlig international koordinator gav alle deltagerlande ejerskab. Efter Sovjetunionens kollaps og Tysklands genforening har de nuværende ni lande på skift påtaget sig opgaven som international koordinator. Projektet er således i sit 27. år en succeshistorie i sig selv! Undervejs har fokus flyttet sig fra den smallere miljøundervisning til det meget komplekse ”uddannelse for bæredygtig udvikling”. Nye kommunikationsformer er kommet til, innovative metoder, aps og ideer er udviklet i fællesskab siden, men målet – at give deltagere handlekompetence og medmenneskelig forståelse gennem videnskabeligt samarbejde – er bevaret uændret.

BSP har påvirket deltagende elever, læreres, skolars liv – et ændret skoleliv med internationale kontakter, udvekslingsrejser og samarbejder med en lang række skoler i BSP-netværket.

BSP er et bottom-up projekt

Ejerskab øger motivationen, og motivation er netop en afgørende faktor for al læring. Udannede aktiviteter i BSP er startet i klasselokalet, hvorefter gode ideer er spredt og afprøvet og blevet til egentlige ”BSP-programmer” med protokol og koordinator. Relativt simple metoder bringer elever ud i naturen, og ved at gentage observationer og prøver gennem en årrække kan resultaterne anvendes som grundlag for vurderinger: er der sket forandringer? Til det bedre? Hvis ikke – hvad kan der gøres for at bedre tilstanden? Hvad kan *vi* gøre?

Østersøen udgør fortsat et fælles miljøområde af betydning for mange millioner mennesker. Det har derfor været væsentligt, at emner og metoder kunne benyttes i alle deltagerlande. Gode afprøvede forløb bliver formidlet nedefra og op og spredt gennem det halvårlige [”BSP Newsletter”](#). Hæftet har været en nyttig informations- og inspirationskilde for alle, der har læst det.

”BSP-skolerne startede FN’s tiår for uddannelse for bæredygtig udvikling (2005) med at sende en stafet fra BSP-skole til BSP-skole for til sidst at overbringe den ansvarlige undervisningsminister BSP-netværkets bud på, hvordan målene kunne nås – og et forslag til at certificere skoler, der gjorde en indsats.”

Med ”Working for Better Water Quality in the Baltic Sea” som første fælles program og produkt har BSP gennem årene udgivet en imponerende række [Learners’ Guides](#).

Undervisningsmaterialerne blev bevidst ikke opdelt i en ”elev-” og ”lærer”-version. Sammen kan vi alle lære. Klasser på gensidig udveksling har med stort udbytte kunnet udnytte programmerne, lave observationer sammen og opleve forskellene mellem forskellige

områder og har kunnet diskutere årsagerne.

Udover artikler, der publiceres i BSP Newsletters, udarbejder elever informative posters til møder og konferencer nationalt og internationalt.

Det er sjovere at formidle til verden end at skrive rapporter eller stile til læreren!

Fra miljøundervisning til uddannelse for bæredygtig udvikling

Engelsk blev valgt som fælles kommunikationssprog, da det for alle ni lande er et fremmedsprog, så ikke noget nationalsprog blev forfordelt. Med Rio-deklarationen og Agenda

21-handleplanen flyttede fokus sig fra Østersøens vand- og luftkvalitet til mere komplekse sammenhænge, og med Baltic 21, der arbejdede med sektorerne bæredygtigt landbrug, energi, skovbrug, fiskeri, industri, transport og turisme, kom uddannelse til som en selvstændig sektor. Gode eksempler indenfor disse sektorer blev fundet i BSP-skolernes arbejde: projektet blev politisk anerkendt.

BSP-skolerne startede FN's tiår for uddannelse for bæredygtig udvikling (2005) med at sende en stafet fra BSP-skole til BSP-skole for til sidst at overbringe den ansvarlige undervisningsminister BSP-netværkets bud på, hvordan målene kunne nås – og et forslag til at certificere skoler, der gjorde en indsats.

Handlekompetence

Hvad kan man så bruge projektets data og erfaringer til?

Eksempelvis har en finsk skole siden 1990'erne analyseret luften for tungmetallerne bly og cadmium i et værdifuldt skole-industrisamarbejde! Lokalt påviste eleverne engang et stærkt forhøjet tungmetalindhold i luften i Pori og gik til de lokale myndigheder med krav om, at den forurenende lokale industri måtte gøre noget konkret for at stoppe luftforureningen. Handlekompetence i praksis.

Agenda21Now er et internetbaseret tiltag: en tysk skole har siden 1999 hvert år organiseret den internetbaserede konference, der ikke begrænser sig til deltagere i BSP-netværket, men som tillader global kommunikation om et givet emne. Som til rigtige konferencer skal deltagerne tilmelde sig, forberede sig, deltage aktivt i diverse fora med eksperter tilknyttet. Gode dialoger er således ført her med input fra hele verden.

Spredningseffekt/multiplier effect

BSP er et regionalt projekt for de ni lande omkring Østersøen, men UNESCO anerkendte hurtigt projektet som et værdifuldt ["flagship project"](#).

Projektet har inspireret netværk i mange andre verdensdele – senest [ESD Rice i Asien](#). Også klimaet er kommet i fokus i samarbejdet. Inspirationen herfra er bl.a. delt gennem [Science on Stage-publikationen](#).

Med sine aktiviteter indgår BSP-skolernes arbejde i et globalt samspil, og BSP-deltagere kan istemme FN-koret:

"We have a plan - to end poverty, to reduce inequalities and to fight climate change!"

Breaking the Silence – den transatlantiske slavehandel

Af **Carsten Skjoldborg**

ASP-koordinator,

UNESCO Danmark, 2004-2014

Vores søgen efter viden

I foråret 2016 var en gruppe elever fra US Virgin Islands (tidligere De Dansk Vestindiske Øer) på studietur til Danmark. Undervejs [bloggede](#) de om deres oplevelser og overvejelser. De besøgte blandt andet Den Gamle By i Århus.

”Jo flere rum jeg kom igennem på museet, des mere blev jeg klar over, hvor ikke-eksisterende Virgin Islands er for dem.

Det blev endnu tydeligere, da vi besøgte købmandsbutikken, og jeg spurgte, hvor sukkeret stammede fra.

Købmandens svar var Vestindien uden nogen reference til det egentlige oprindelsessted eller befolkningen der. Jeg var ikke overrasket over, at han ikke nævnte slaveriet, men jeg var frustreret over, at jeg udforskede en hel by med fokus på Danmarks historie, og der var hverken omtale af dansk slaveri eller De Dansk Vestindiske Øer.

Jeg vil aldrig være i stand til at forstå, hvordan man kan springe et helt århundredes historie over. Det er blevet endnu vigtigere for mig end nogensinde før, at vi deler vores historie.”

For at forsøge at finde en forklaring på tavsheden er vi nødt til at gå langt tilbage i historien.

The Maafa – den store katastrofe

Mellem 1500 og 1900 tiltvang europæere sig herredømmet over millioner af mennesker fra det vestlige Afrika og transporterede dem over Atlanterhavet under umenneskelige forhold.

Da disse millioner blev fysisk flyttet fra deres hjemlande, medbragte de deres sprog, tro, færdigheder, musik, danse, kunst med mere. Resultatet er, at vi i dag er omgivet af arven efter slavehandlen på mangfoldige måder.

Europæiske slavehandlere spredte afrikanerne til Brasilien, Caribien og Amerika, hvor de kom til at leve og arbejde under nedværdigende og brutale forhold. Millioner døde under den proces, som i dag kaldes den afrikanske diaspora (fordrivelse af et folk), og som betegnes som en forbrydelse mod menneskeheden.

IN EVERLASTING MEMORY
OF THE ANGUISH OF OUR ANCESTORS.
MAY THOSE WHO DIED REST IN PEACE
MAY THOSE WHO RETURN FIND THEIR ROOTS.
MAY HUMANITY NEVER AGAIN PERPETRATE
SUCH INJUSTICE AGAINST HUMANITY
WE, THE LIVING, VOW TO UPHOLD THIS.

Mindeplade fra
Cape Coast Castle, Ghana

Trekantshandlen

Købmænd sejlede fra europæiske havne til Vestafrikas kyst. Der købte de mennesker for tekstiler, geværer og alkohol og læsede dem ombord på deres skibe.

Rejsen over Atlanterhavet varede seks til otte uger. Ankomsten til deres destination blev de afrikanere, der havde overlevet transporten, læsset af, solgt og sat til at arbejde som slaver.

Så vendte skibene tilbage til Europa med varer som sukker, kaffe, tobak, ris og senere bomuld, som var blevet produceret af slaverne.

Trekanten, der involverede tre kontinenter, var komplet. Europæisk kapital, afrikansk arbejdskraft og amerikansk land og ressourcer forsyndede det europæiske marked.

Ulige forhold

Imidlertid var det ulige handelsforhold, de afrikanske konger og købmænd var involveret i, eftersom de afrikanske samfund ikke fik noget udbytte, der førte til markant økonomisk udvikling.

Til gengæld mistede de millioner af mennesker, mange samfund blev hærget og plyndret og grundlaget lagt for den senere europæiske kolonisering og dens konsekvenser.

Men handlen satte gang i hjulene i Europa. Der skulle produceres varer som geværer, alkohol og lænker, bygges skibe med videre. Luksusvarer som sukker, bomuld og tobak var meget efterspurgt i Europa og satte yderligere gang i økonomien.

Endvidere bidrog slavehandlen til vækst i banker og forsikringselskaber og skaffede midler til at udvikle den europæiske økonomi yderligere.

Danmark var den syvende største slavehandler i trekantshandlen

Vestindisk pakhus i København

Danmark var en aktiv deltager i alle dele af den såkaldte ”trekantshandel”. På Guldkysten i Afrika i det nuværende Ghana blev der bygget et antal danske forter, som kontrollerede slavehandlen i hundredvis af kilometer langs kysten.

Danske skibe transporterede over 100.000 slaver over Atlanterhavet, og på De Dansk Vestindiske Øer var slaveri en vigtig forudsætning for den omfattende sukkerproduktion.

I anden halvdel af 1700-tallet udviklede København sig til et indflydelsesrigt nordeuropæisk centrum for denne handel.

Meget af det historiske København er da også tæt forbundet til Danmarks fortid som slavemagt. Købmænd og skibsredere byggede og købte pragtpalæer for indtægter fra slaveplantagerne, sukkerraffinaderier i København forarbejdede sukkerrørene, mens pakhusene opbevarede varerne fra Vestindien.

Stop for handel med slaver

I 1803 forbød Danmark handel med slaver (men slaveri blev først forbudt i 1848), efterfulgt af England i 1807 og derefter andre europæiske lande. Årsagerne til forbuddet var blandt andet ændrede økonomiske behov og folkelige protester.

Imidlertid fortsatte en ulovlig handel med slaver i mange år, og i nogle lande blev slaveri ved med at være lovligt helt frem til 1880'erne.

Breaking the silence – The Transatlantic Slave Trade Education Project (TST)

UNESCO besluttede i 1998 at lancere [TST-projektet – Breaking the Silence](#). Det var en ambitiøs beslutning, fordi det åbner dørene til en tragisk fortid, som det kan være svært at arbejde med i undervisningssammenhæng, da meget er blevet fortiet og/eller fordrejet.

En række danske gymnasier og grundskoler har deltaget i TST-projektets skolenetværk siden 2000.

Arbejdet har været spændende og udfordrende. Der er udviklet undervisningsforløb og undervisningsmaterialer, skrevet artikler og bøger, arrangeret studieture og udvekslingsrejser og sidst, men ikke mindst, etableret kontakt mellem lærere og elever i Danmark, Ghana og US Virgin Islands.

Helt aktuelt er der særlig fokus på

- Markeringen af Transfer Day, den 31. marts 2017, hvor det er hundrede år siden, at Danmark solgte de Dansk Vestindiske Øer til USA.
- Projektet "Build a Citizen", et samarbejde mellem tre skoler i Danmark, Ghana og på US Virgin Islands.

Der skal en aktiv indsats til

Ud over TST-netværkets arbejde har der også i de senere år været en del information i de danske medier om den danske slavehandel, dens efterkommere og konsekvenser i form af tv-udsendelser, avisartikler og bøger.

Alligevel er perioden, som gæsterne fra US Virgin Islands indledningsvis bemærkede i deres blog, stort set ikke til stede i det offentlige rum.

Men hvorfor har vi ikke som det mest naturlige tildelt vores tid som kolonimagt og slavehandlarnation samme kritiske opmærksomhed som besættelsestiden, Første Verdenskrig og krigen i 1864?

Artiklen "[Slaveland Danmark](#)" i avisen Information giver nogle bud på mulige forklaringer:

.....

”Tidligere kulturminister Per Stig Møller sagde på et tidspunkt, at det skyldes, vi fornægter det. Men det er ikke hele forklaringen,” siger forsker i erindrings- og historiekultur ved DIIS, Astrid Nonbo Andersen. ’Det skyldes også, at det ikke var en fælles erfaring blandt danskere. Vi kan ikke se det, vi ved ikke, hvad vi skal lede efter, og vi kender ingen, der kan fortælle os det,’ siger hun. ’At erindre er noget, man kan beslutte sig for at gøre. Samfund hverken husker eller fortrænger på samme måde som individer. Der skal en aktiv indsats til.”

.....

I 2017 er det 100 år siden, De Vestindiske Øer blev solgt til USA. I den anledning har øerne foræret Danmark en folkegave i form af tre skulpturer.

“Vi er, så vidt jeg forstår, det eneste land med en fortid som kolonimagt, som ikke har et museum eller et monument. Vi har stort set fortrængt historien om Danmark som kolonimagt”

Museumsinspektør Henrik Holm i artiklen "[Fortiden spøger i hudfarven](#)" på dr.dk den 15.10.2015.

Hvad for en arv?

Af **Poul Erik Christoffersen**

Pædagogisk konsulent,
WHE-netværket

Kronborg

I de fleste familier har medlemmerne nogle ting – fx nogle smykker, familie billeder, opskrifter, lege, spil eller et gammelt møbel, som de er særlig glade for – måske ligefrem stolte af, og som de derfor gerne passer særligt på. Der kan muligvis være tale om noget, som nogen i familien selv har opfundet eller skabt, og som har været i familiens eje i mange år, ja, måske det er gået i arv fra generation til generation.

På samme måde findes der i mange af verdens lande både menneskeskabte bygninger eller noget helt særlig natur, som verdens befolkninger – vores globale familie – er særlig glade for, stolte over og som vi derfor gerne vil passe særligt på.

En af FN's underorganisationer – UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation) – arbejder sammen med alle verdens lande om at finde og beskytte de kulturelle (menneskabte) og helt særlige steder i naturen, som fortjener at blive anerkendt som en del af vores globale families fælles verdensarv.

I 1972 blev FN's medlemslande enige om at formulere en aftale; en konvention, som blev kaldt "Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage". UNESCO opdeler kulturarvsstederne (de såkaldte "sites") i fem grupper:

1. Monumenter
2. Bygninger – enten enkeltstående eller sammenhængende
3. Steder – lavet af mennesker eller lavet af mennesker i samspil med naturen
4. Naturområder
5. Den immaterielle kulturarv (fx danse, sange, sportsgrene, madkultur mm.)

Verdensarvskonventionen er i dag tiltrådt af 191 lande. Lige siden 1972 har det for de fleste lande været meget eftertragtet at få optaget både såkaldte "man-made & nature-made sites" på UNESCO's verdensarvsliste. Nogle eksempler fra både Danmark og den store verden kan belyse, hvad det drejer sig om. Indtil for ganske få år siden havde Danmark fire steder på UNESCO's verdensarvsliste, nemlig:

1. **Jellingemonumenterne med Jellingestenene** – også kaldet Danmarks "dåbsattest".
2. **Roskilde Domkirke** – den danske kongefamilies gravkirke. Her hviler 38 konger og dronninger.

Elever fra Helsingør byskole deltager i skolens årlige Stor Kronborgdag

3. **Kronborg Slot** – dette gamle kongeslot er verdenskendt som Hamlets og Shakespeares slot, og stedet hvor sagnfiguren Holger Danske sidder og sover i kasematterne.
4. **Illulissat Isfjord** i Grønland.

Af kendte menneskeskabte verdensarvssteder uden for Danmark kan nævnes: Akropolis i Athen, Venedig i Italien, Notre Dame-katedralen i Paris, Tower Bridge i London, Istanbuls historiske bydel, Pyramiderne i Egypten, Taj Mahal i Indien, Den Kinesiske Mur og Frihedsgudinden i New York.

Af kendte naturskabte verdensarvssteder uden for Danmark kan nævnes: Grand Canyon i USA, Galapagos-øerne i Ecuador, Iguazu-vandfaldene på grænsen mellem Argentina og Brasilien, Great Barrier Reef i Australien, Halong Bay i Vietnam og de schweiziske alper ved Jungfrau. Machu Picchu i Peru er et godt eksempel på, hvor det natur- og menneskeskabte spiller godt sammen.

Det er UNESCO, der har besluttet kriterierne for, hvad, hvornår og hvorfor et sted ("site") kan opnå status som verdensarv:

- Stedet repræsenterer et mesterstykke indenfor menneskelig kreativitet.
- Stedet viser en vigtig ændring i menneskets værdier over et længere tidsforløb – eller repræsenterer en bestemt kulturel tidsperiode, der kunne være defineret af enten en bestemt form for arkitektur, byplanlægning, specielle monumenter eller landskabsdesign.
- Stedet er en unik eller i det mindste en exceptionel hyldest til en kulturel tradition eller til en befolkning, der stadig er i live, eller som er uddød.
- Stedet er et fremragende eksempel på en bestemt type bygning, arkitektur eller landskab, der viser betydelige stadier i menneskets historie.
- Stedet er et glimrende eksempel på et sted, en befolkning har slået sig ned for at dyrke jorden eller bruge havet på en bestemt måde – der måske viser en bæredygtig måde at bruge naturen på.
- Stedet er direkte knyttet til universelle traditioner, ideer eller tro (religioner), der er eller har været af universel betydning.
- Stedet repræsenterer en ekstraordinær naturlig skønhed.
- Stedet viser større stadier af Jordens udvikling og historie, inklusiv opdagelse af liv, igangværende geologiske processer og lignende.
- Stedet repræsenterer en betydelig igangværende økologisk eller biologisk proces, der kan have betydning for friskt og rent vand, koralrev samt marine- og økosystemer, der har betydning for bestemte planter eller dyr.
- Stedet repræsenterer et habitat for truede dyrearter.

**Verdensarvs-
konventionen
er i dag tiltrådt
af 191 lande.**

Sammen med National Geographic udgiver UNESCO hvert år en oversigt over verdensarvssteder i hele verden. I 2016 er antallet af UNESCO's verdensarvssteder nået op på 1052 fordelt på 165 lande. Heraf er 814 menneskeskabte, 203 naturskabte og 35 er steder, hvor det menneske- og naturskabte går op i en højere enhed. Med til historien hører også, at 55 verdensarvssteder i 2016 er i fare for at blive ødelagt på grund af enten krige, terror, naturkatastrofer eller forurening.

Danmark har i 2014 og 2015 fået godkendt yderlige fire verdensarvssteder, nemlig:

5. **Stevns Klint** – på en gang smuk og dramatisk og samtidig en unik kilde til en dramatisk epoke i Jordens historie.
6. **Christiansfeld** – byen der blev grundlagt i 1773 af tyske brødre menighedsmedlemmer fra Herrnhut på foranledning af Kong Christian den Syvende. Herrnhutterne var dygtige håndværkere.
7. **Parforcejagtlandskaberne i Nordsjælland** – herunder blandt andet Dyrehaven.
8. **Vadehavet** – et af verdens 10 vigtigste vådområder, hvor tidevandet to gange i døgn flytter enorme vandmasser og danner basis for et helt unikt dyreliv.

Som medlem af en familie er det vigtigt at kende sin families historie. Som medlem af vores globale familie – og som (kommende) verdensborger – bør man også kende til det, som vi verdensborgere skal passe særligt på: verdensarven. Det er både spændende og forholdsvist nemt at skaffe sig viden om. Det kan for eksempel ske med bare et enkelt klik [her](#).

”Som medlem af en familie er det vigtigt at kende sin families historie. Som medlem af vores globale familie – og som (kommende) verdensborger bør man også kende til det, som vi verdensborgere skal passe særligt på – verdensarven.”

Men der er ingen grund til at ”gro fast” foran skærmen. For de fleste klasser i danske skoler vil det være muligt at besøge et dansk verdensarvssted nogenlunde tæt på skolen. I kan fx lave små videoreportager og dramatiseringer af historiske begivenheder ”on location”. Jeres lærer har også mulighed for at kontakte en skole i en anden del af Danmark, som ligger tæt på et andet WHE site. Måske kan I udveksle reportager, dramaer og oplevelser – og eventuelt besøge hinanden. I kan også sammen overveje, hvad I mener, der om 20-30 år bør udnævnes til nye verdensarvssteder i Danmark.

På unesco-asp.dk kan man finde 40 grundskoler og gymnasier, der er del af UNESCO ASP-netværket (Associated Schools Project). 19 af disse danske UNESCO-skoler udgør et [WHE-netværk \(World Heritage Education\)](#), som har fokus på verdensarv og arbejder sammen med UNESCO-skoler i den arabiske verden.

Kunne I også tænke jer at arbejde med nogle af de mange verdensarvssteder ude i den store verden, kan der let hentes viden, billeder og film på nettet. Og hvis formålet er at udbrede og dele jeres viden om World Heritage Sites – verdensarvsstederne – med andre på skolen eller med jeres forældre, kunne I måske have glæde af følgende ”Time Travel Collector” udfordring:

1. Jeres opgave er at lave et spil om verdens WHE sites.
2. Spillet kan både have en fysisk udformning (brætspil eller lignende) eller laves på pc og andre audiovisuelle materialer.
3. Man skal undervejs i spillet samle viden om sitet og dets placering mm. Spillet kan indeholde opgaver indenfor kategorierne: geografi, historie, demografi, turisme, arkæologi, biologi og bevarelsesmæssig værdi.

Som medlemmer af den globale familie har vi alle brug for en fortolkning af fortiden, en forståelse af nutiden og helst (masser af) positive forventninger til fremtiden. Det er noget af det, viden om verdensarv – World Heritage Education – kan være med til at give jer.

God fornøjelse!

Historien bag billedet

Til slut må det være på tide at give elever, lærere og forældre ordet, og høre hvad de, det hele handler om, kan få ud af at være tilknyttet UNESCO's ASP-skoler.

Der er desværre kun plads til korte uddrag af fem artikler her, men hvis du får lyst til at læse en eller flere af artiklerne eller nogle af de mange andre spændende beskrivelser af, hvad der foregår på de 40 danske UNESCO-skoler, kan du bare gå på opdagelse på unesco-asp.dk. Første stop er New York – så går turen til Bagamoyo og derefter Paris og videre til Beirut. Sidste stop er Helsingør.

FN – et lys i mørket

Den 11.-12. juli 2013 deltog jeg i en ungdomsforsamling om lige ret til uddannelse for alle i FN's hovedkvarter i New York. Det har været en fantastisk oplevelse, og jeg har lært en masse forskellige ting.

Jeg er kommet hjem med en større forståelse for den kamp, de kæmper rundt omkring i verden. Men jeg er også kommet hjem med et håb om, at fremtiden ser lysere ud. For når 600 unge på tværs af landegrænser og med mange forskellige baggrunde og historier kan stå bag en resolution, der uden tøven siger, at uddannelse skal stå øverst på den globale dagsorden og er den eneste vej frem – og når verdens ledere har fået Malala Yousafzai til FN for at tale om børns og kvinders rettigheder – ja, så virker det som om, at der kan være en bedre fremtid for verdens børn.

Katinka Albrechtsen

Christianshavns Gymnasium

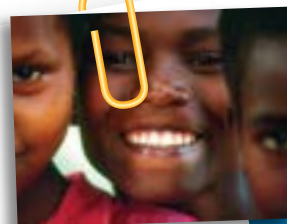

Egå Gymnasium samarbejder med Nianjema Secondary School i Bagamoyo, Tanzania.

I sommeren 2013 var der for første gang en gruppe sommer-voluntører fra Egå Gymnasium på besøg på Nianjema School. Efter turen skrev Andrea Hansen blandt andet:

"På Nianjema var det ikke så meget materielle ting, vi kunne hjælpe med. Derimod var vores danske værdier og erfaringer de redskaber, vi kunne bruge til at inspirere lærerne til nye tiltag, undervisningsmetoder og lege. Dette kunne hjælpe lærerne til på sigt at skabe endnu bedre undervisningsforhold for børnene, samt blive inspireret og se nye muligheder i deres arbejde.

Alt dette er meget kort fortalt, og det lyder næsten som om, vi kun har givet ud, men i virkeligheden har jeg personligt vundet langt mere, end jeg har givet. De mennesker jeg har mødt, de forhold jeg har set, og den livsglæde, jeg nu ved, findes, det giver mig en enorm lyst til at kæmpe videre for steder som Bagamoyo."

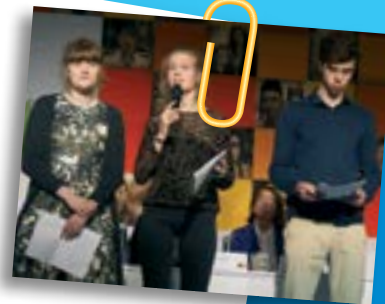
Opdagelser, erfaringer og nye venner

De tårnhøje forventninger fra verdenssamfundet, de mange forskellige indgangsvinkler og synspunkter fra verdens ledere og alverdens NGO'er, og det fælles håb om at nå frem til en konstruktiv klimaafnækt ved FN's COP21 i Paris i december 2015 gjorde vores tur til Paris fra d. 30. november til 4. december fuldstændig fantastisk spændende og enorm lærerig.

Med to franske skoleelever fik vi mulighed for at formulere og holde en afsluttende tale til en uddannelseskongress for et udvalg af uddannelsesministre fra hele verden og UNESCO's generaldirektør. I vores tale udtrykte vi vores drømme og forhåbninger om det fremtidige uddannelsessystem, som skal sikre, at de kommende generationer i højere grad er rustet til at løse klimaproblematikken.

Vi har på denne tur fået en masse gode ting med i bagagen: opdagelser, erfaringer og nye venner, der er interesseret i det samme som os, nemlig klimaet og vores fælles ansvar for at passe godt på vores blå planet.

Boel Tanzer og Frederikke Paulin Petersen
2.x, Roskilde Gymnasium

En oplevelse for livet

Fire elever og to lærere fra Juelsminde Skole besøgte deres libanesiske partnerskole St. George.
Efter besøget skrev Claras forældre dette brev til hendes libanesiske værtsfamilie:

"Dear family Assaf,

Thank you very much indeed for your most kind and considerate way of hosting our daughter Clara.
Clara felt welcome throughout her whole stay.
When Clara returned to Denmark she was of course tired for some days, but with the most satisfying and happy smile on her face.
It took us some days to "debrief" her - as her parents we were so pleased with her happiness. It was genuine.
Talking to her these days we felt, that she had become some years older staying one week with your family.
You have given Clara an experience for life - we are indeed thankful to your family!
Indeed it would be a pleasure for us to welcome you in Denmark.
The best of luck and good health to you all.

Thanks,
Vibeke and Michael"

Kronborgdagen

Helsingør Byskole og Kronborg har et særligt fællesskab. Kronborg står på UNESCO's verdensarvsliste og Byskolen er en UNESCO-skole, hvilket betyder, at skolen arbejder med Danmarks og verdens kulturarvssteder.

Derfor holder Byskolen hvert år en Kronborgdag, hvor skolens og slottets særlige tilknytning understreges, og skolens elever indtager Kronborg. I samlet flok drager alle elever og lærere fra 0.-9. klasse af sted for at markere foråret. I slotsgården bliver eleverne fordelt rundt til forskellige aktiviteter.

Efter en begivenhedsrig dag går turen atter tilbage til skolen. Forhåbentlig har eleverne lært noget om Kronborg og har forstået, at kulturarv er noget, man skal passe på, og som er vigtigt – ikke bare for den danske kultur, men for hele verdens kultur.

Kronborgdagen er også vigtig, fordi det skaber sammenhold at have traditioner. Dagen er desuden med til at gøre eleverne fortrolige med deres rødder og vores fælles historie. På denne måde sikrer vi, at verdensarven ikke alene bevares, men bæres med ind i fremtiden.

✓ Skriv din egen historie, som du synes passer til dette billede, og få den udgivet på unesco-asp.dk mål i verdensklasse frem til 1. juni 2017.
Kontakt: cskjoldborg5@gmail.com

FN, UNESCO og nye verdensmål – hvad har det med min hverdag at gøre?

Verdens ledere er blevet enige om nye og vigtige mål for fremtiden. I 2030 skal ekstrem fattigdom være udryddet, alle børn skal gå i skole, der skal være lige muligheder for piger og drenge, vi skal mindske drivhuseffekten og bruge Jordens ressourcer bedst muligt. Alt sammen fordi vi gerne vil have et liv på Jorden, som er godt for alle mennesker ligegyldigt, hvem de er, og hvor de bor. Men er det så ikke bare politikerne, der skal tage sig af de nye verdensmål? Svaret er nej, verdensmålene er for os alle, og vi kan kun opnå målene, hvis vi alle vil være med.

Denne bog handler om skoler i Danmark, som har valgt at tage verdensmålene alvorligt. Skolerne er UNESCO ASP-skoler, hvilket betyder, at de har tilsluttet sig UNESCO's principper og har fokus på uddannelse for bæredygtig udvikling og globalt medborgerskab.

Her i bogen kan du læse om krig, fred og konfliktløsning, børn og unges rettigheder, globalt medborgerskab og om uddannelse – det stærkeste våben til at ændre verden – og du kan blive klogere på, hvordan danske UNESCO-skoler åbner sig ud mod verden og giver eleverne en bredere kulturforståelse.

Helle Gudmandsen, ASP-koordinator, UNESCO Danmark

